

FAMFILE, B.

1054

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEȚA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ȘI STUDII

XIII.

BOLI ȘI LEACURI

LA OAMENI, VITE ȘI PĂSĂRI

DUPĂ DATINILE ȘI CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN

ADUNATE

DIN COMUNA ȚEPU (TECUCIU)

DE

TUDOR PAMFILE.

ȘEDIȚA DELA 16 MAI 1911

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA și LIBRĂRIA NAȚIONALĂ

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITS

VIENA
GEROLD & Comp.

PREȚUL 4 LEI

II 2181

ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII

XIII.

BOLI ȘI LEACURI

LA OAMENI, VITE ȘI PĂSĂRI

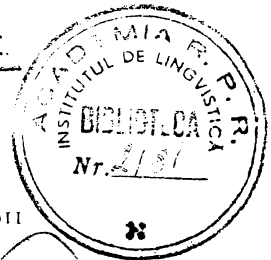
DUPĂ DATINILE ȘI CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN

ADUNATE

DIN COMUNA ȚEPU (TECUCIU)

DE

TUDOR PAMFILE.

ȘEDIINȚA DELA 16 MAI 1911

S. 54379.

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SÖCEC & Comp., C. ȘEFTEA și LIBRĂRIA NAȚIONALĂ

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITS

VIENA
GEROLD & Comp.

DIN VIEȚA POPORULUI ROMÂN

I. <i>Hora din Cartal</i> , de Pompiliu Pârvescu, 1908	L. 3.—
II. <i>Cimiliturile românești</i> , de T. Pamfile, 1908	» 1.—
III. <i>Poezii populare din Maramureș</i> , de Tit Bud, 1908	» 1.—
IV. <i>Cântece și urături</i> , de Al. Vasiliu, 1909.	» 5.—
V. <i>Din literatura populară</i> , de N. Păsculescu, 1909.	» 6.—
VI. <i>Jocuri de copii</i> , de T. Pamfile, 1909	» 1.—
VII. <i>Sărbătorile poporului</i> , de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910.	» 1.—
VIII. <i>Industria casnică la Români</i> , de T. Pamfile. Premiul «Neuschotz» din 1909, 1910	» 10.—
IX. <i>Hore și chiuituri din Bucovina</i> , de S. Fl. Marian, 1911.	» 2,—
X. <i>Legende, tradiții și amintiri istorice</i> , de C. Rădulescu- Codin, 1910	» 1,50
XI. <i>Sărbătorile de vară la Români</i> , de T. Pamfile, 1911.	» 2,—
XII. <i>Cântece de țară</i> , adunate de T. Pamfile. — <i>Sub presă.</i>	

INTRODUCERE

1.—Ridicarea îngerilor răi împotriva lui Dumnezeu a avut ca urmare, după credințele poporului nostru, izgonirea acestora din cer; ea s'a făcut cu ajutorul îngerilor buni, al Arhanghelului Mihail, mai ales, sau al S-tului Ilie, care a început să-i bată cu *tunul*. Diavolii, în rostogolirea lor, au rămas unii în văzduh, în nouri, — urzitorii furtunii și ai *pietrii* (grindinii),—alții prin pomi, alții pe pământ, alții prin ape, și alții sub pământ, pricinuind toate răutățile de pe lume. Spre a se răsbună împotriva Ziditorului, izbesc în cea mai curată și mai dragă făptură a lui, în *om*,—iar unul din neajunsurile ce aduc închinătorilor Celui-de-sus, este vătămarea sănătății, *boala*.

Diavolii, cu felurite numiri și înfățișări, sunt întâlniți de oameni adesea; unii au înfățișări de *capre* și *cotei*; pe alții îi simte omul sub chip de *vânt turbat*, într'un *ceas rău*, într'o *întâlnitură*, care-l *pocește* și-l *iea*; alții se întrupează și se năpădesc sub chip de *zâne* cu toate soiurile lor; alții își varsă răutatea prin *strigoii*, coada de topor a oamenilor, și așa mai departe.

Împotriva tuturor, omul cere ajutorul lui Dumnezeu, prin credință curată, prin facerea semnului *S-tei Cruci* și prin pază. Din *apă* nu vor gusta în *miez de noapte*, pentrucă acolo stă diavolul ocredit de *întuneric*; miezul nopții nu-l va apucă pe om pe drum, pentrucă atunci umblă diavolul și strigoii, *duhul necurat* și tot *lucrul rău*; în *umbra* casei nu va sta, pentrucă în acest jumătate de întuneric străjuesc dracii pe cei din casă. Pildele se pot înmulți la nesfârșit.

Prin urmare, unele din boli, sau bolile câte odată, sunt faptele diavolilor și ale tuturor duhurilor necurate.

2. — Unii din oameni, fiind ademeniți de deșertăciunile acestei lumi, tot prin vrăjile și unelțirile necuratului caută prin toate căile să-și astâmpere aceste pofte și astfel vin în fața semenului său din dreapta și din stânga spre a-i răpi acele bunuri pe cari ei le doresc și cari, omenești fiind, nu le pot afla decât la oameni. Spre a le răpi, trebuie luptă, dar lupta aduce izbânda întotdeauna de partea celui mai tare. Neputând sta piept la piept, uneltește pe furiș, iar calea cea mai bună le-o arată *farmecele*.

Trudindu-se împotriva așezărilor dumnezești, *vrăjitorul* este un om lepădat de lege și închinat diavolului, prin aș cărui ajutor poate dobândi cele dorite, pentru dânsul și pentru alții, fără primejdie. Mâna de mort, funia spânzuratului, țărână dela mormânt sunt scule bune. Frică de păcat nu are și suferințele aproapelui nu-l înduioșează; de aceea, printre altele, îl lovește în sănătate.

Iată dar cum o altă parte de boli sunt aduse de către cei închinați diavolului.

Tot în această categorie am putea socoti și pe acele boli ce urmează *blăstămurilor*, cari izvorăsc din belșug, la cea mai mică supărare, din gura Românelor noastre: «*lovî-te-ar, pocî-te-ar, găsi-te-ar, întâlni-te-ar*». Pe unele chiar nimic pe lume nu le poate mulțumi. De muncești, ele te blastămă «*să te muncească dracii*»; de vei ședeă, «*ședeă-ți-ar stâlpul la cap*»; de vei jucă, «*jucă-te-ar Rusaliile*»; de vei dormi, «*dormire-ai somnul morții*»; de vei cântă, «*cântă-ți-ar dracul la ureche*»; de vei ceti, «*ceti-ți-ar popa*»; de vei mânca, «*mâncă-te-ar viermii și veninul*»; de vei beă, «*beă-te-ar șerpilor și tăunilor*»; de nu le-ăuzi, «*n'ai mai auzi cucul*»; de nu le vezi, «*n'ai mai vedeă fața soarelui*» și câte altele.

Și unele din aceste blăstămuri se *lipesc*, adică se îndeplinesc, fiindcă femeia este *pocită* la gură, adică în legătură sau sub stăpânirea diavolului. Pentru ca aceste blăstămuri să nu aibă nici o înrăurire asupra celui blăstămat, se crede că acesta trebuie să poarte *inel*, de-i bărbat, *cercei*, de-i fată, de care să se lipească blăstămurile.

3.—Prin uitarea legii celei sfinte, prin abaterea dela căile dreptății, omul păcătuiește și de cele mai multe ori este osândit, nu pe lumea cealaltă, ci pe aceasta chiar. Dacă furi, lucrul de furat se preface în lup și-ți mănâncă din propria ta avere. Răul rău îți aduce, căci «*Dumnezeu nu bate cu ciomagul, ci-ți dă după faptă și gând*». Și după cum Cel-a-tot-puternic urmărește pe om cu om,

tot astfel urmărește sate și nații întregi, făcându-le neajunsuri : se-
ceta, cutremurul și *boala*. Pretutindeni se crede că *holera* și *ciuma*,
ca și alte *bolșniți* cu caracter epidemic, sunt trimise de Dumnezeu
pe capul celor rătăciți, spre a le pedepsi neascultarea. Deci un alt
soiu de boli sunt trimise de Dumnezeu ; ele sunt mai grele și mai
fără leacuri.

4. — Altele se nasc din neobservarea unor orândueli, asupra
cărora în deosebi atragem luarea aminte. Aceste orândueli sunt a-
devărate legi ieșite dintr'o practică îndelungată, sunt niște credințe
sau superstiții cu temelie de adevăr. Înțelesul lor nimeni și niciô-
dată n'a căutat să-l pătrundă, sau că, pătruns fiind, acest înțeles s'a
pierdut și ne-a rămas nouă, celor de astăzi, întunecat la prima ve-
dere. Am spus că atragem luarea aminte asupra acestora, pentru ca
în lupta împotriva acestor superstiții să le despărțim în bune și
rele, în folositoare și primejdioase.

Moisi, în cartea V, le-a dat poporului evreu pe cele folositoare,
drept niște porunci însuflețite de Iehova ; pentru noi acestea, fiind
de neapărată trebuință și negăsindu-se între învățăturile religiei
creștine, au fost aflate, sfințite de uz și trecute între poruncile unei
religii ilicite, naționale. «Să nu umbli noaptea desculț pe afară,
că ologești», zice poporul și bine e, căci se poate întâmplă să-ți in-
tre un spin în picior, vreo țepușă, aschie sau vreun cuiu. «Dacă
pui ciurul în cap, faci bube», zic mamele către copiii neastâmpă-
rați, cu bună credință că așa este. Aceasta însă nu-i decât o regulă
igienică, atât pentru cap, care are praf îndestul adesea, spre a mai
adauge și mărunta făină rămasă pe la încheiturile citrului, cât și
pentru ciurul cu care se cerne făina pentru mămligă, fiind lesne
să se ia și pe ciur necurătenii de pe cap și cari în urmă pot fi
găsite în mămligă. Tot astfel «să nu mături după sfințitul soare-
lui, că nu-i bine» (adevărul : oamenii culcându-se îndată, vor
respiră praful care se ridică) ; «celui ce-ți cere un ac, să i-l dai în
mână, iar nu să i-l arunci, că te 'mbolnăvești» (adevărul : se pierde,
iar mai târziu te poți înțepă într'insul) ; «să nu pășești pe cinevă, că
nu mai crește» (adevărul : îl poți călca foarte lesne tocmai prin
ferirea aceuia de călcare), etc.

5. — Se poate spune că *sănătatea* este singură țintă a omului,
dela care atârnă munca cea aducătoare de mijloace. Pe lângă să-

nătate, adesea se mai imploră și *norocul*, puterea oarbă care favorizează pe câte unul la întâmplare. S'a constatat însă că această putere e foarte restrânsă, în tot cazul mai restrânsă decât cea a muncii. Auzim: «Dă-né, Doamne, noroc și sănătate», «Hai noroc și sănătate, că-s mai bune decât toate!».

Sănătatea, care vine întâiu dela Dumnezeu, este averea de căpetenie și pentru stăpânirea ei deplină, Românul își are rugăciunile sale creștinești și pe cele ilicite, cari cântăresc deopotrivă. Când se vede primejduit, cere sau ajutorul lui Dumnezeu, sau se roagă spre îndurare, după cum vătămarea vine din partea diavolului și a omului, sau e o pedeapsă a lui Dumnezeu. Când se vede însă singur, face și el ce poate, cu ajutorul cunoștințelor sale medicale.

Lăsând la o parte *preceptele preventive* și *talismanele* («să nu...» și: «să porți cruce la gât, să pui cap de cal în gard, etc.») aflăm ca mijloace de luptă împotriva boalelor, următoarele:

6. — *Legăturile* sunt niște amestecuri de substanțe aparținând unui regn sau mai multora, cari se pun pe partea de corp bolnavă. Nemuritorul Ion Creangă, vorbind despre «cinstita holeră dela 48», zice că «într'o noapte a și dat holera peste mine, și m'a frământat, și m'a sgârcit-cârcel, și-mi ardea sufletul în mine de sete». Aceasta o pățise la Humulești, la o stână, unde-l duseseră părinții spre pază. Fiind adus în sat, «doftorii satului, Vasile Țandură și altul, prăjiau pe foc într'un ceaun mare niște huștine cu său», pe cari le-au întins «pe pânzătură și m'au înfașurat cu ele peste tot... Am dormit mort și... abia a doua zi pe la toacă m'am trezit sănătos ca toți sănătoșii».

7.—*Frecăturile* (fricțiunile, masajele) se fac cu unt, untdelemn, grăsimi, săpun, oțet, etc. Creangă, cu prilejul pomenitei holerei, arată că acei doftori i-au tras mai întâiu «o frecătură bună cu oțet de leuștean» și apoi l-au pus în legătură.

8.—*Băuturile și mâncările*.

9.—*Scăldăturile*, feredeie de apă caldă în care s'au fiert felurite buruieni.

10. — *Oblojelile* sunt feredeie parțiale, spălături ale unor părți din corp, cu zeamă de buruieni fierte.

11.—*Descântecetele* se zic singure sau întovărășesc una din prac-

ticele medicinei populare. Pentru anumite boli, întovărășite de anumite practice, spuse de descântătoare de bună credință, aceste descân-tece au o înrău-rire mântuitoare asupra bolnavului; acest lucru este un îndestul de important capitol de psihologie.

Când cineva pleacă să descânte, trebuie să fie curat și priminit, pentru ca să se priminească și trupul celui bolnav și să se însănă-țoșeze.

Umblând după leacuri și mai ales după descân-tece, femeile caută dinadins să fie întrebate :

— Ce ai acolo ? Sau : — Unde te duci ?

La cari vorbe întrebata răspunde :

— Cum ai întreat de repede, așa să fie și leacul de repede :
sau :

— Dumneata ai fi cu întreatul, și eu cu leacul.

Când părinții descântă unui copil al lor, trebuie să aibă o *lin-gură* în brâu, pentru ca descântecul să aibă leac.

Se înțelege, unele femei își fac din descân-tece un mijloc ne-einstit de traiu ; ele însă sunt greu de dovedit, pentru că descân-tecele se rostesc încet. Despre acestea se zice că descântă astfel :

Văzui pe șoseă
Un câne cu șea :
Cu patru picioare,
Cu coada cinci,
Cu urechile șase.
Cui i-am descântat,
Leac n'a mai căpătat,
Pe iarba verde n'a mai călcat,
Doar cu tine să fie vreun păcat.

Sau :

Lână albă,
Lână neagră,
Dă, Doamne, să-i treacă.
Trebuie babei opinci,
Papuci.
Ciotura,
Botura,
Traista mi-i *doldora !*

12. — *Vrăjile și farmecele.*

*

13.—Să aibă oare această complexă medicină populară vreun

preț, vreun folos practic? Va răspunde analiza și știința. Nouă ne rămâne numai să constatăm că veacurile *cu'nici un chip* nu puteau consfinți ceva spre paguba omului. Am pomenit ceva mai sus prin arătările lui Ion Creangă și în vorbele lui nu poate fi decât cūratul adevăr. Apoi fiecare dintre noi, cei a căror vieață sau copilărie am petrecut-o la țară, ne aducem aminte multe. Din parte-ne, nu le arătăm, spre a nu da loc la bănueli, ci le lăsăm altora. Vor fi apoi și îndestule rătăcirii.

Se poate porni o luptă aprigă în potriva medicinei populare, dar în acea clipă trebuie două lucruri: s'o declarăm primejdioasă și apoi să avem ce-i pune în loc. Acea clipă ne pare încă foarte departe. În creierii munților omul nu-și poate afla cu ușurință nici *doftorul* (pus de ștat ca să oprească moartea spre a nu scădea birurile prin rărirea oamenilor), nici *doftoria* trebuincioasă.

14.—Lupta împotriva eresurilor cuprinse în medicina populară trebuie purtată cu multă chibzuință, căci o greșeală de aceasta — am putea-o numi pedagogică, — înrăuțește asupra întregii dispozițiuni de cultură a poporului.

Fac loc unei povestiri.

În 1903 aflu o revistă pentru vulgarizarea cunoștințelor igienice în popor, publicându-ne descânțece. Dorind să adun și eu câteva, mă rog de o bătrână să-mi spună ce știe. Femeia, se înțelege, cu greu îmi spune câteva. Un nepot al ei îmi cere revista și n'ăvui cum să nu i-o dau. I-o las. A doua zi, când mi se făgăduise altele, mă duc, dar în loc de bună voie, întâlnesc supărare. Ce se întâmplase? Nepotul cetise ceva mătușii și aceasta auzise: «...vine vreo ogârjită de babă ca să-i descânțe de isdat cu sare și cu o cruce... că boacăne-s și nostime-s babele, bată-le pustia să le bată» Și mai departe: «Sfinte *tale* (?)... miluește toate babele și *tinile* (sic) în vieață până ce le-oiu fură eu toate descânțecetele și apoi vecinica lor pomenire». Și încă mai departe: «Păi nu-i, nu-i mai puțin adevărat, că vrabia mălaiu visează și baba prasnicul».

Mai târziu, firește, când colecțiunea sa de descânțece e primită între publicațiunile Academiei Române, acelaș domn nu se sfiește a exclamă, împreună cu M. S. Regina Elisabeta: «Din gura poporului, trași învățătură mare și trainică». E o batjocură care nu se poate îndestul osândi.

15.—Culegerea medicinei populare nu putea de sigur să înceapă odată cu a celorlalte producții ; aceste din urmă prezentau un interes mai mare, distractiv și educativ, chiar pentru cei dela cari se culegeau. Cântecel, poveștile, glumele, etc, se întorceau bucuroase în popor și anumite sacrificii nu se socotiau pierdute. Cu preceptele medicinei populare însă, nu s'ar fi întâmpnat la fel, deoarece, spre a fi folosite, trebuiau însoțite de prea multe amănunte și deslușiri, într'o formă care ar fi fost greu înțeleasă pentru cei meniți să le aplice. Dar pentru folosul unuia și al familiei sale, micii cărturari ai vremurilor trecute și le însemnau cu pană pe cărțile lor religioase și filozofice tipărite, de cari am întâlnit și întâlnim destule.

Dar culegerea medicinei a întâmpinat și o mare greutate. Într'adevăr, practicele medicinale, aducând oarecare folos bănesc, a făcut, credem, să prindă temei credința, că odată spus un leac și mai ales un descântec, își pierde din puterea sa.

Trecând peste acestea însă, cum s'a putut, s'au început culegerile și, dintr'o pricină neînțeleasă, mai toți culegătorii s'au oprit la descânțece, uitând celelalte practici, cari-și au importanța lor în studiile etnografiei naționale. *Viiitorul* trebuie să lucreze altfel, cât mai e timp, căci știința poate descoperi lucruri surprinzătoare. Nădăjduim că această știință va pune încă o cărămidă la acea temelie care se numește *geniu românesc* și a cărui icoană curată trebuie să o avem odată.

Bârlad, 3 Septembrie 1910.

O A M E N I.

1. Adăpare, adăpat, dat, otrăvire.

Când cineva îți poartă ciudă și mânie, din traiu rău în casă, din judecăți, din dragoste, din pizmă ori din punerea altuia la cale, ~~te adăpă, îți dă ori te otrăvește~~ prin mâncare sau băutură, fără știință și bănuială din parte-ți ¹.

Când ești adăpat, simți dureri grele la *inimă*, ți-e greață, te-apucă *întinsul* și *sudorile* reci.

1. Dacă crezi că cineva te-a adăpat, și acela tăgăduiește, îl ieai și te duci cu dânsul la *socul morii*, îl pui să-ți toarne *apă* din cap cu pumnul și să zică :

Dacă-i fi adăpat de mine,
Să te lese răul pe tine
Și să mă apuce pe mine.

Din apa care-ți curge din cap, sorbi cu limba și înghiți. Dacă cu adevărat acela nu te-a adăpat, îți trece; dacă te-a adăpat, boala se leagă de capul lui și tu rămâi sănătos.

2. Fierbi *cimbru* în *borș*, zeama o îngroși cu *miez de pâne*, faci legătură și o pui la pânțele.

3. Ieai de câte trei ori pe zi *rachiu*, în care ai pus de s'a plămădit *răsad* pisat de *varză*.

4. Beai *untdelemn* amestecat cu *apă* și *lapte dulce* (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

1. Ca otrăvuri se dă: *șoriceasă*, zeamă de *șarpe fiert*, *doș de plută ars*, ș. a.

Adăpat.

V. Adăpare.

2. Albeață.

Albeața, pron. pop. *albață*, se face pe ochi, sub chipul unei pete albe; se iscă din vreun gunoiu sau paiu căzut, din *peri răi*, ori prin vrăjile dușmanilor.

5. Se stoarce în ochiul bolnavului *țată* de femeie.

6. Se roade cu *banul*, adică *c'o pară de argint* subțire, de care eră odată.

7. Se unge ochiul cu *untură de șarpe*.

Acest leac se folosește și de cei ce pică în *orbeală*, adică cei cărora li se slăbesc vederile.

3. Amorțirea capului.

Dacă te duci la *mort* mai înainte ori odată cu preotul, să nu stai până ce i se sfârșește înmormântarea, căci vei pătimi de amorțea capului și boala aceasta n'are leac.

4. Amorțea mării.

Să nu *tai calea mortului*, adică să nu treci drumul în curmeziș, când s'apropie ducerea unui mort la groapă (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

5. Aplecate.

Omul se îmbolnăvește de *aplecate* când mănâncă din lăcomie, pe foame, pe osteneală, o mâncare ce de obicei nu-i place, ori e stricată. Se simte greu la *inimă*, i-e greață, varsă, se 'ngâlbeneste și asudă.

8. Se freacă pe mâni, dela gleznă în sus, pe pereții nasului, pe tâmpile și pe *andreelele gâtului* cu *stupit*, cu *clăbuci de săpun* și se descântă :

Plecate,
Aplecate,
Blăstămate,

Urgisite,
Chinuite,
Vă dau afară din vână,

Din mână,
Din gât,
Din buric,

Din picioare,
Din inimă,
Să rămâie N ca o floare!

6. Aprindere din rachiu.

Când cineva bea prea mult rachiu din obișnuință, din meală, ori în urma unui *rămășag* pus cu cineva, capătă *aprindere la mațe*, leșin și pică jos. Ochii i se dau peste cap și din gură îi iese *duhoarea* băuturii, care s'ar aprinde de i-ai da foc cu un chibrit!

9. In grabă să-i storci pe gât *reamă de baligă de cal*.

7. Arșiță, fierbințeală.

Bolnavul simte călduri lăuntrice la inimă sau în tot trupul. Respirația îi este grea, simte că se înădușă și asudă. O arșiță învechită și necăutată se schimbă în *năduf*, care n'are leac.

10. Bolnavului i se stâng *frigările*, niște fiare ascuțite de felurite forme: frigări de fript carnea, cuțite, dinți de furcă ș. a. Inroșite în foc, se aruncă în *apă neînceptută*, în timpul descântecului; din apă gustă bolnavul și se spală pe corp. Descântecul:

Ieși din trup,
Frigare frigărită,
Pârjolită,
Opărită,
Că te ud cu apă ne'nceptută.
Ieși din trup,
Duh necurat,
Duh luat,
Duh aprins,
Duh nestins,
Că te bat,

Cu frigări te frigăresc,
Te împung,
Te gătuesc,
In suflet te ajung.
Și cum sfăraie *hearăle estea*,
Așa să-ți plesnească inima și *bojogii* tăi,
Și N. să-mi fie luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.
Amin!

11. Un *cărbune* aprins se asvrăle de trei ori pe *hornă*; când pentru a treia dată pică pe vatră, se iea, se pisează pe *pragul ușii* cu *muchea toporului*. Praful ce rămâne pe muche se scutură într'un pahar cu apă și tot în acest pahar se spală și muchea spre a se lua praful rămas. Apa cu praful de cărbune o bea bolnavul.

12. Se face bolnavului o *scăldătoare*, fierbând în apă *dărmozie*, *frunze de nuc* și *năjiță*.

13. Tot astfel, *scăldătoare* numai cu *frunze de nuc*.

8. Arsură, friptură, opăreală.

Omul se poate frige c'un cărbune, se poate opări cu apă fiartă; pielea se iea și rămâne *carnea vie*, rana.

14. Se pune ca legătură *mămăligă* amestecată cu *vin* și *sare*.

15. Se iea *lut* din *cuibul de rândunică*, se moaie în *apă* și legătura dobândită se pune pe rană.

16. Tot astfel, *lut dela rădăcina popului* (Tecuciu).

17. Tot astfel, *lut galbăn* opărit cu *apă*; peste rană se pune mai întâiu o cârpă curată (Id.).

18. Se pun peste rană *frunze de teiu* de pe rămurelele luate la *Dumineca mare* dela biserică; frunzele se moaie în *lapte călduț* (Id.).

19. Se amestecă un *gălbănuș de ou* cu o bucată de *unt*, tot atât de mare, se întind pe o pânză și se pun peste rană (comunic. de d-l Șt. St. Tușescu, com. Catanele, jud. Dolj).

20. Se pun la rață *frunze de varză acră* (Id.).

21. Se pune pe rană *năroiu (mocirlă)*, adică *pământ ud*, spre a scoate usturimea (Id.).

9. Baghițe.

Când omul varsă și *treăpădă*, are baghiță. Boala nu-i grea; *trece* singură și de aceea puținii știu să descânte. Fiind fără primejdie și născându-se din lăcomie, cei bolnavi sunt luați în răs, când umblă după descântec:

— Am venit la dumneata; nu știi să descânți de baghiță?

— Ba știu și eu un descântec:

Baghiță,
Baghiță,
Să nu te c.ci pe *laghiță*!¹

22. Te duci la o fântână și ieai *apă neînceptă* și trei *pie-tricele*. Acasă faci cu ulcica cu apă nouă funduri (*urme*) în cenușa de pe vatră, pui ulcica să fiarbă la foc, iar cu un cuțit ieai de câte trei ori *cenușă* din fiecare urmă și pui în ulcică. Când începi să descânți, ai în apropiere o mână de *păsat*, cinci *fuse*, două *linguri*, un *cuțit*, un *ac* și nouă *noduri de paie* de grâu. Dai apoi foc bun ulcelei și descânți:

1. *Laviță*.

Baghița ¹ umflăcioasă,
 Baghița c.căcioasă,
 Baghița din sete,
 Baghița din foame,
 Ieșiți din trupul lui N.,
 Din inimă,
 De sub inimă,
 Din rânză,
 De sub rânză,
 Din osânză,
 Din c.r.

De sub c.r.,
 Că cu fusele v'oiu înțepă,
 Cu lingurile v'oiu sorbi,
 Cu cuțitul v'oiu tăia,
 Cu nodurile v'oiu înodă.
 Cu acul v'oiu coase,
 Cu pietrile v'oiu împietri,
 Cu păsat v'oiu drege,
 Cu *noii* ² v'oiu strânge,
 Cu *moșoai*ca v'oiu adună,
 Cu covata v'oiu uscă.

Sfârșind se răstoarnă ulcica într'o covată ori un căuș și dacă cenușa din fundul ulcei va *trage* toată apa din căuș, e semn că baghița va trece și bolnavul se va însănătoși.

10. Bătătură.

În com. Țepu, jud. Tecuciu, nu se cunoaște la muncitori ³; pe aici sub acest nume se înțelege pielea învârtoșiată și moartă ce se face pe la încheieturile degetelor, la muncă, de sapă, secere și coasă, și care se trece singură.

23. Se scot dela *ceapă* pelițele subțiri, iar partea cărnoasă se coace în foc, se îmmoaie în *oțet* și se pune la piciorul cu bătătura (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

11. Belitură, jupoială.

Se arată prin pete roșii pe mâni, față și picioare, cari mai pe urmă se *jupes*c, se *belesc* și cad.

Boala o dobândesc cei ce mănâncă *mămăligă* goală (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

24. Se pune ca *legătură* la pânțele *rădăcină de șteghie* pisată și *plămădită* cu *miere*.

25. Părțile ce se jupoaie se ung cu un *ir* făcut din *puđră*, *tămăie albă*, *camfură* și *chinovar*, fierte la un loc.

12. Blândă.

Blânda se ivește pe trup la unii, cu înfățișare de beșicuțe late,

1. Pare plural: *baghițe*, după cum *cară* = *care*, *pahară* = *pahare*.

2. Cele *nouă* urme din vatra cu cenușă.

3. Afară de înțelesurile celelalte: *ogradă* (curte) și *bătaie* la țeseturi.

mai ales pe vreme de *zăpușală*, adică atunci când e cald și vremea-i de ploaie. Blânda produce o mâncărime mai mare ca cea de râie și cu cât te scarpini, cu atât te mănâncă mai tare.

26. O freci cu *taistă de cal*, care de obicei este făcută din *păr aspru de capră*.

13. Boală.

În popor, febra tifoidă se chiamă *boală*. E ușoară la purtat, dacă se păzește din mâncare. Bolnavul slăbește «de par'că zace de *boală*». Când ai scăpat din boală și te-a *întors*, fie din mâncare, fie din osteneală, te-ai dus! Unul la mie dacă scapă.

27. Bea numai *apă* curată înăcrită cu *zeamă de alămâie*.

28. Bea *zeamă de leuștean* fiert.

14. Boală cânească.

Când copilul mic, din pricina unei *răcile* în lăuntru, e slab, nu crește, ci veșnic *tânjește și bolește*, este bolnav de boală cânească, este *zălezit*. Rareori îi află leacul. Orice boală *necăutată* te poate da în boala cânească, din care nu te mai vezi om în fire; de pildă *dragostea* :

Dumnezeu să te ferească
De dragostea femeiască :
Te da în boală cânească !

29. Faci bolnavului *scăldătoare* cu *apă n'ncepută* în care ai fiert *pălămidă seacă*, ce se mai numește și *pălămidă grasă*.

15. Boală grabnică.

30. Se zice că mai înainte vreme boala grabnică nu avea leac. Într'o zi, *Lisaveta*, maica S-tului Ioan Botezătorul, care suferia de această boală, călătoria împreună cu *Maica Domnului* pe niște câmpii, și, din una în alta, s'au luat în vorbă. Și a zis Maica lui Sf. Ioan :

— De mulți ani umblu să mă lecuesc și n'am dat încă peste o buruiană bună.

Și Maica Domnului i-a răspuns :

— Uită-te la iarba asta ; iea-o, ferbe-o și'n scăldătoare scaldă-te de câte trei ori pe zi, trei zile 'n șir, că te vei tămădui.

Maica Lisaveta făcù întocmai după învățătura Fecioarei și-și dobândi sănătatea.

De atunci rămase acelei buruieni numele de *Palma-Maicei-Domnului*, pentru că are frunză în chip de palmă, iar boala cea grabnică de atunci are leac prea lesne.

16. Boală grea.

Prin boală grea se înțelege orice boală care, cu toate căutările, nu-și află leacul.

31. Celui ce zace de boală grea, i se dă *mătrăgună*. Luând mătrăguna, bolnavul întâiu înnebunește și când își vine în fire, se trezește sănătos. Dacă însă nici mătrăguna nu-i vine de *hac* la boala lui, bolnavul moare și scapă de trudă.

Rădăcina de mătrăgună se pisează, se fierbe cu *apă neînceptută*; din zeamă se ia o lingură, se amestecă cu *miere* și după ce bolnavul își face trei *mătăni*, o soarbe de *dușcă*.

Celor cari nu vor s'o ia de voie, li se dă pe ascuns.

Mătrăguna se ia ori se dă în trei *lumini*,—trei luni,—în câte trei zile dela începutul lunii.

32. I se face *maslu* de către trei, șapte sau nouă *preoți*, ca să i se aleagă!

33. Se duce bolnavul la biserică, spre a-și desbrăcă pe el *preotul* odăjdiele, la sfârșitul slujbei.

17. Boală lumească.

N'am îndrăznit a întrebă ce ar fi, căci m'ășteptam să nu mi se spună.

34. Se face feredeu sau scaldătoare cu apă în care s'a fiert *baligă de cal*.

35. Bolnavul mănâncă bucate făcute cu *boașe de cal*, dacă nu-i *grețos*, adică dacă nu se *îngrețosează*.

18. Bolășniță, troană.

Se ia dela unul la altul. O capeți dacă cerni făină în pat. Ți-i nasul roșu, înfundat și te doare capul.

36. Pui *cărbuni* pe o tablă de fier și peste cărbuni *presări fă-
ină de popușoi*. Făina arzând, *tragi* pe nas fumul care se face.

19. Boașe.

Copiii se nasc cu *boașele mari* din pricină că mamele lor se duc la fântână ca să aducă apă, fără ca mai întâiu să scurgă bine cofele.

37. Cine are *boașele lăsate în jos*, din pricina mărimii, ori când are *lăsătură în boașe*, să mănânce mult *păsat fiert*.

20. Brâncă.

Se îmbolnăvesc de brâncă cei ce fac *leșie* și se *lau Marția* și *Joa*. Mănâncă *brânduși*, ca să fii ferit de brâncă.

38. Se descântă :

Brâncă porcilor,
Mama cânilor
Și-a păgânilor,
Fugi din fața voinicului,
Că te împung,
Că te străpung,
Că te înțep,
Că te ard cu piatra iadului,
Că nu este locul tău
(Cules din Curtea-de-Argeș).

Unde te-a orânduie Dumnezeu.
Aici este locul omului
Și al voinicului.
Că eu voiu descântă
Și tu vei secă
Și N. va rămâne curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

39. Se spală mai întâiu bolnavul cu *vin roșu* și apoi se unge cu un amestec de *ghileală* și *spirt*.

40. Se spală trupul bolnavului cu zeamă de *săpunul-porcului* fiert în apă.

21. Bubă, rană.

Sunt de multe feluri și-i greu să le deosebești. Se nasc din felurite pricini :

Din farmece, *aruncături*, din dat, din sânge ;

Dacă la *Sf. Ion-de-toamnă*, care se mai numește și *Sf. Ion-taie-capul-ca-pe-varză*, mănânci *poamă neagră* ori *perje* ;

Cine fură *mălaiu*, face atâtea hube câte fire de mălaiu a furat ;

Din spălarea pe ochi cu *apă caldă* (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj.) ;

Le faci în cap, dacă te lai Duminica (Id.);
 Tot acolo le face fata care pune *ciurul* în cap (Id.).
 Cine pune *ciurul* ori *sita* în cap.

Bubos e cel ce are bube prea multe și nu scapă de ele cu nici un leac.

Bubele *trec*, uscându-se și picându-le *coarja* sau *șganca*.

41. Pricinuind dureri, atâta vreme cât nu-s *coapte*, cât nu *sparg* spre a le stoarce de *copituri*, bolnavul caută să le grăbească coacerea, punându-le legătură de *pâne* amestecată cu *lapte*.

42. Le ungi cu *funingină* sau *funingână*, cu *degetul cel mic* și zici :

Nici să naști,
 Nici să crești,
 Ci așa să'nțepenești !

43. Le ungi cu *untură de ariciu*.

44. Pui peste ele *piersică uscată*.

45. Le ungi cu *șpumă de bucate*.

46. Le ungi cu *lapte de lăptugă*, vara.

22. A bubă.

47. Descântec :

Bubă de *dălac*,
 Bubă de *năjit*,
 Bubă albă,
 Bubă *ghizărie*,
 Bubă *turunghie*,
 Buba bubelor,
 Muma cîjumelor,
 Nu te'nălța,

Nu te'ngâmfa,
 Nu face carne rea,
 Că cu balebă te-oiu descântă,
 Leac din mâna mea
 Și dela Maica Precista
 Și dela Domnul Hristos,
 Că e mai cu folos.
 Amin !

(Cules din Podari, jud. Dolj).

23. Bube dulci.

48. Se ung cu *ghindă de gârneață* arsă, pisată și amestecată cu *apă*.

49. Arzi o *nucă* cu coajă și miez cu tot, o pisezi, o moji în *untdelemn* și cu amestecul ce se dobândește se ung bubele.

50. Se descântă cu un paiu de *busuioc* de câte trei ori: dimineața, de-amiaza și seara, ungându-se bubele dulci cu *unt nesărat* :

M'am sculat pe la *prânzișor*,
 Și ncalecăi pe-un mânzișor,
 Și m'am spălat
 Cu aur și cu argint
 Și m'am închinat
 La *Gioi* și *Apilo*
 Și la lemn
 Și la fiarale pădurilor,
 La puterile întunericului,
 La lună și la soare
 Și-am plecat pe cale,
 Pe deal și pe vale.
 Și pe pământ nu călcam,
 Nici că sburam.
 Și ajuns-am,
 Poposit-am
 Și bătut-am
 La porțile de apă
 Cu lacăte foc,

Poate-se ori nu se poate de loc :
 Cum nu se poate
 Nici una din acestea toate,
 Tot așa să nu se mai poată să stați,
 Să așteptați,
 Bube urgisite,
 Bube vrăjite,
 Bube *stropsite*,
 Bube de nouă feluri,
 În nouă zeci și nouă de feluri
 Descântate
 Și blestamate.
 Și porniți
 Pe unde ați mai umblat,
 Și lăsați pe N.
 Curat,
 Luminat,
 Cum mă-sa l-a născut,
 Cum Dumnezeu l-a făcut.

51. Se descântă dimineața până a nu răsări *soarele* cu *balegă de cal* pe vatra focului, întingând în *funingână* și ungând bubele dulci :

Am tăiat o iapă albă, mare
 Și am făcut o masă mare.
 Chemat-am *Jidanul*,
 Chemat-am *Armeanul*,
 Chemat-am toate bubușoarele,
 Chemat-am toate *sgâncușoarele*,

Le-am chemat,
 Le-am ospătat.
 Numai bubele dulci nu le-am chemat,
 Ele de ciudă s'au uscat.
 Să rămâie N. curat,
 Luminat.

52. Se ieau nouă bucățele de *baligă de cal*, se încălzesc, se descântă cu fiecare și se ung bubele, dimineața, înainte de răsăritul *soarelui* :

Soarele după deal,
 Bubele cele dulci
 În balegă de cal.

53. Descântec :

Bubă bubelor,
 Sora câinilor,
 Bubă vânătă,
 Bubă albastră,
 Bubă roșie,
 Bubă *poroșie*,
 Bubă țigănească,
 Bubă jidovească,

Bubă lătinească,
 Bubă turcească,
 Bubă ungurească,
 Bubă de nouăzeci și nouă de feluri
 Tu să te muți.
 Eu te măt pe piele,
 Tu să te muți sub piele,
 Cu toate vinele *tele*.

Nu te umflă,
 Nu te gânfă,
 Nu te aprinde,
 Nu te cuprinde,
 Nu te săgetă,
 Nu te înjunghia.
 Du-te în *spunele mărilor*,
 Du-te în *coarnele boilor*,
 Du-te în *coarnele cerbilor*,
 Pe pustiu,
 De-acolo să nu mai vii.
 Du-te unde *poza* nu cetește,
 Unde *secure* nu poacănește,
 (Cules din com. Novaci, jud. Gorj).

Fată mare nu'mpletește ¹.
 Acolo să te duci,
 Acolo să te usuci,
 Acolo să te umfli,
 Acolo să te gânfă,
 Acolo să te aprinzi,
 Acolo să te cuprinzi,
 Acolo să te *cuțitezi*,
 Acolo să te săgetezi,
 Acolo să te înjunghezi,
 Acolo să te încuibezi,
 Acolo să piei
 Și să respiei.

24. Buba inimii.

54. Se pune la buric legătură făcută din *piper negru* pisat, amestecat cu *tărățe* și *făină de grâu*.

55. Descântec :

— Unde-ai plecat, scroafă *râtoasă*?
 Cu râtul săpă ²
 Cu picioarele scurmătoare,
 Cu coada măturătoare?
 — Am plecat la mare,
 Să o curăț de piatră
 Și de butuci
 Și de năsip
 Și de toate câte sunt într'însa.
 — Scroafă *râtoasă*,
 Nu te duce la mare,
 Să o cureți de pietroi,
 Butuci,
 Năsip
 Și de toate câte sunt într'însa;
 Vin la N.
 Și-l curăț de buba inimii
 Cu voie rea,
 De buba inimii
 Din vânt,
 De buba inimii de pe pământ,
 De buba inimii

Cu *cel pierit*.
 Te du la N.
 Cu râtul o (*sau* o-îl) rămă,
 Cu unghiile o fărâma,
 Cu coada mătură,
 Afară din *coșul* lui N. vei da-o,
 Din mațe,
 Din rânză,
 Din osânză,
 Din matcă.
 Cu coada ai mătură-o,
 Afară din *coșul* lui N. vei da-o.
 De astăzi înainte ea să ne ră-
 măie grasă,
 Ingreunată,
 Cum mi-i de Dumnezeu lăsată.
 (Sau de-i bărbat zici :)
 Gras,
 Frumos,
 Mintos
 Și veșnic sănătos.
 Amin!

Scris pe o carte cirilică, comunic. de d-l Șt. Manole din Bârlad.

1. Cu înțeles: «*Fată* mare *coadă* (cosiță) nu 'mpletește,
2. Cu râtul *săpătoare*?

25. Bubă rea.

Buba rea se face numai prin *dedeochiu*. Este roșie și are în vârf o sămânță albă.

56. Se pune la bubă *burele de bubă rea* uscat.

57. Ca s'o faci să spargă mai repede, i se pune o legătură cu *mămăligă* caldă, pe care s'a *presărat zăhăr*.

58. Ca să *dea înapoi*, sau să treacă, i se leagă deasupra o *smochină* mare și galbenă, pisată.

59. Tot astfel, *usturoiu* pisat și amestecat cu *sare*.

60. Tot astfel, *beșică de crap* uscată și pisată.

61. Tot astfel, *perjă* culeasă din *Ziua-crucii*, uscată pe un băț sub *streșina* casei (Tecuciu).

62. Se descântă cu o *piatră* pe bubă rea:

Plecat-a om nou
La câmp nou,
Cu boi noi,
Cu plug nou,
Să are câmpul nou.
Și n'a arat la câmp nou,
Și-a arat în *piatră* seacă.

Buba cea rea să treacă,
Să nu mai nască,
Să nu mai crească,
Să pieie,
Să raspieie,
Ca *spuma* de mare,
Ca *roua* de soare.

63. Se descântă cu o *petică* aprinsă, iar la isprăvit se unge buba cu *scrumul* peticeii:

Plecat-a *Sf. Petru* pe cale,
Pe cărare;
La mijloc de cale
A făcut o *masă mare*.
Chemat-a buba neagră,
Chemat-a buba albă,
Chemat-a buba dulce,

Chemat-a buba de nouăzeci și nouă
de feluri.
Numai pe buba rea n'a chemat-o.
Ea de ciudă a plesnit
Și a crăpat.
N. să rămâie curat,
Ca *argintul* strecurat¹.

26. Buboii.

Și nu te uiți când cineva îți arată buboaiile sale, că se ieau de tine.

Să nu bați pe nimeni la *Ajunul Crăciunului* ori al *Bobotezei*, că acela face buboai.

Să nu mănânci *Vinerea de dulce*.

Să nu ieai în mână *ouă* la Paști (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

1. Vezi No. 51.

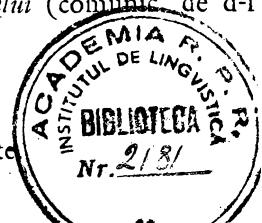
64. Ți se *sleiește cositorul* (Id.).
 65. Dacă ai unul, să nu-l legi, căci pe urmă faci nouă buboaie.
 66. Să-l *spurci* (cu urină de a ta), că sparge și nu se mai îm-
 mulțește.
 67. Să le ungi până a nu răsări *soarele*, cu *suișat* încheșat
 de pe dinți.
 68. Buboaiele sparg dacă le pui deasupra o felie de *caș proas-*
păt. Leacul acesta e bun și pentru umflătura care coace.

27. Cap.

- Nici nu știi din ce pricină te doare capul!
 Bărbații să nu pună pe cap *bariș* de femeie (comunic. de d-l
 Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).
 69. Capul de *castravete*, partea cu care a fost legat de cur-
 pan, se taie și se pune pe frunte.
 70. Când te doare capul prea tare ori mai multă vreme în
 șir, te *celtuești*: legi capul strâns cu un șervet, iar deasupra, în
 creștetul capului pui o *cofă* plină cu apă. Pe măsură ce se strânge
celtăul, lași și cofa mai grea din mână.
 71. Te speli pe cap cu apă în care ai fiert *antonică*.
 72. Se pune la tâmpile *ismă* pisată.
 73. Te afumi cu fum de *tărățe de grâu*, presărate pe un fier
 înfierbântat.
 74. Te legi la cap cu *lostopârniță* pisată.
 75. Tot astfel cu *huce*.
 76. Tot astfel cu *varză acră*.
 77. Tot astfel cu *cartoașe* pisate și amestecate cu *oșet*.
 78. Tot astfel cu felii de *cartofi*.
 79. Tot astfel cu o *cârpă* udă.
 80. Se toarnă în cap zeamă de *șburătoare* fiartă.
 81. Te legi la cap cu o legătură de sămânțe de *floarea-soarelui*.
 82. Te ungi pe frunte și pe tâmpile cu *oșet* în care ai plămă-
 dit *floare de trandafir* (Bogdănești, jud. Suceava).
 83. Te afumi cu sămânță de *floarea-soarelui* (comunic. de d-l
 Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

28. Cârțiță.

Cârțițele sunt niște bube mari, roșii-vinete

Dacă sparg, e rău.

84. Se iea *țarnă* din *moșinoiul furnicilor* și se împarte în două ; o parte se fierbe în apă și în această scaldătoare se scaldă bolnavul ; cealaltă se leagă într'o petică și se ține trei zile atârnată la horn, după care se svârle în *răspintenea* a patru drumuri, ca să se iea de cel ce va ridica petica de jos. (Jud. Tutova).

85. Tai nouă bucățele de *hârtie* pe cari le ungi cu coptură de cârțiță spartă, le legi într'o basmă și le asvârli în drum, ca să se iea de cel ce va ridica batista.

86. Se descântă în trei *Dumineci* cu o *lumânare de ceară* curată ; cu un *cuțit* se iea câte puțin din ceara care se topește sub flacăra și se pune pe bucă.

87. Se descântă *Luni* dimineța, până a nu răsări *soarele* :

Luni dimineța mă sculai,
Mă mănecai,
La *terțița*
Cârțița
Mă dusei,
Cu foârfecele le *forfecai*,
Vârfurile le râtezai,
Rădăcina le-o secai,

De venin le-o înăcrii,
In *Marea neagră* le aruncai
N. să rămâie curat.
Luminat,
Cum mă-sa l-a făcut,
Cum *Dumnezeu* l-a născut.
(Se sumuță).

88. Se descântă *Dumineca*, cu un *foarfecă*, pe care sunt lipite cu *ceară* câteva fire de *păr* dela cel bolnav :

Plecat-a N.
Pe cale,
Pe cărare.
La mijloc de cale,
S'a întâlnit cu cârțițele :
Cârțița umflăcioasă,
Cârțița stacojie,
Cârțița naramgie,
Cârțița de nouăzeci și nouă de
feluri,

Ieși din cap,
Din os,
Din piele,
Din rărunchi,
Că cu păr te-oiu *păli*,
Cu foc te-oiu *titiri*,
N. a rămâne curat,
Luminat,
Ca roua de soare
Ca *spuma* de mare.

Apoi se părlește părul de pe foarfeci.

29. Ceas rău, lipitură.

Se capătă dintr'o spaimă care o tragi. Ești sperios și *tresai* sau *răsai* noaptea prin somn plângând.

1. Poate : *părlă*.

Câte odată li se zice *ceas rău cu lipitură* (pron. pop. : *lichitură*; pl. : *lichituri*). «Te bag în lichituri» = «te bag în spărieți».

89. Ieai trei *alămâi*, un *paliciu* de *miere*, unul de *răchiu*, unul de *untdelemn*, de cinci *bani tămâie*, de cinci *bani piper negru*, *făină de grâu*, *sfeclă rasă* și *ridiche neagră rasă*. Toate acestea le amesteci, le faci turtă, le descânți cu nouă *fuse*, le faci din nou turtă și le pui la *înimă*. Pe timpul când ai pus legătura, a doua zi tot pe acela o deslegi: dacă legătura este moale, ceasul rău are leac; dacă nu, nu.

90. Bea *vin alb* în care s'a plămădit *lingura-zâniei* pisată.

91. Se descântă noaptea spre *Luni*, *Martți*, și *Miercure*, spre ziuă, cu un *biciu* într'o sticlă cu *vin*. Cât se rostește descântecul de trei ori, se tot vără și se scoate *sfichiul* biciului din sticlă. Biciu trebuie să fie de găsit. Apoi iarăș cât se descântă de trei ori, se face semnul crucii cu biciul pe spatele celui bolnav de ceas rău.

Plecat-a N.
Pe cale,
Pe cărare
Grasă
Și frumoasă.
A mers până la mijloc de cale ;
S'a întâlnit cu un om negru călare,
Cu cal negru,
Cu șeaua neagră,
Cu frâul negru,
Cu *pochii* negri,
Cu biciul negru,
Cu ochii beliți,
Cu dinții rânjiți,
Cu gura căscată,
Cu limba lăsată.
In brațe a luat-o,
In pământ a aruncat-o,
*Mănușă de cânepă*¹ făcutu-o,
De lătura drumului aruncatu-o !
Și N. plecară
Și se văicărară,
Nimeni n'o vedeă,
Nimeni n'o auziă,
Numai *Maica Domnului*
Din *slava* cerului

A auzit-o
Și-a văzut-o.
Pe scări de aur s'a pōgorit
Și la N. a venit.
— Ce plângi,
Ce te văicărezi ?
— Cum nu m'oiu plānge,
Cum nu m'oiu văicăară;
Plecat-am pe cale,
Pe cărare,
Albă, grasă
Și frumoasă.
La miloc de cale,
M'am întâlnit eu om negru
Pe cal negru,
Cu șeauă neagră,
Cu frâul negru,
Cu biciul negru,
Cu gura căscată,
Cu limba lăsată,
Cu ochii beliți,
Cu dinții rânjiți.
In brațe m'a luat,
In pământ m'a aruncat,
Mănușă de cânepă făcutu-m'a
Și la drum svârlitu-m'a !

1. Despre *munca*, *chinul* sau *truda* unei *mănuși* de cânepă, vezi a mea *Industrie casnică la Români*, p. 202—7.

— Nu te mai plânge,
Nu te mai văicără :
Du-te la M. ¹ și te va descântă.
Cu biciu te-a descântă,
Cu biciu l-a *sbiciulă*,
Cu mătura l-a mătură,
Cu *pară* de argint l-a rade,
Din piele,
De sub piele,
Din unghii,
De sub unghii,
Din mațe,
De sub mațe,
Din rânză,

De sub rânză,
Din osânză,
Din maiuri,
Din măruntaie,
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din sfârcul nasului,
Din albușul ochilor,
Din auzul urechilor.
Duce-te-ai pe pustii,
Înapoi să nu mai vii.
Și N. să rămâie curată,
Luminată,
Ca argintul strecurat.

30. Cei-răi.

Când omul (sau vita) se umflă în *coș*, are cei-răi.

92. Descântând de trei ori, ieai o *piatră* și tot dai bolnavului peste pânțec zicând :

A așternut *Maica Preacurată*,
Domnului nostru Isus Hristos piatră.
Piatră i-a așternut,
Cu piatră l-a învălit,
El s'a întors.
Și piatra a plesnit.

Așa să plesnească cei-răi
Din coșul lui N.,
Să rămâie N.
Curat,
Luminat,
Cum Maica din cer l-a lăsat.

93. Se descântă într'o oală cu *borș*, cu o *trestie*. Borșul se dă bolnavului de-l bea.

Plecat-a un om mare,
La pădurea mare,
Cu toporul mare,
Să facă plug mare,
Să are cu doisprezece boi,
Cu doisprezece *pogonici*,
Să are dealurile,
Văile,
Lungul
Și curmezișul.
Și-a găsit pe cei-răi :

Cei-răi b.șinoși,
Cei-răi *îusuflecăcioși*,
Cei-răi din *tâlnitură*,
Cei-răi din pocitură
Cei-răi din deochiu,
Și s'au înecat în putina cu borș.
Să pieie,
Să răspeie,
N. să rămâie curat,
Luminat.

31. Cel-pierit.

94. Se *oblojește* cel-pieritul cu frunze de *arin* și *cel-pierit*, adevă

1. Numele descântătoarei.

după ce aceste frunze s'au fiert, se spală încet și îndelung cel-pieritul cu zeama ce se capătă.

95. Tot astfel cu *spânț*, *spânz*, *sprenț* sau *sprențur*.

32. Chelbe.

Bube în cap, din necurătenie. Se zice : «*chelbosului*, chitie de mărgăritar îi trebuiește», unuia care umblă tocmai după cecece n'are nevoie. La târg, sau dela târg :

— Uite, leleo, chelbea'n cap!

— Dacă-i *moada*, ce să-i fac!

Și : «chelbea și rapănul s'a ales de el!»

33. Ciumă.

96. Te ungi peste tot trupul și mânânci mult *usturoiu*.

34. Colț de lup.

Rana care o face un lup mușcând sau *încolțind* o vită, se chaimă *colț de lup*. Cine mânâncă carne de vită *încolțită*, face un soi de buboaie cari se numesc tot *colț de lup*.

35. Coriu.

97. Să-l păzești din răceală, să nu mânânci acru, sărat sau pipărat.

98. Beai *rachiu* înroșit cu *cârmuz* sau *cârmáz* : cu o parte te ungi la buric și pe frunte.

Cotârcă.

Vezi *Holeră*.

36. Crăpătură.

Crăpăturile se fac la nările nasului când ți-i umed, «când îți curg *chicușurile*», la buze, pe față, — când ieși neuscat în vânt ; pe picioare tot din aceeaș pricină. Crăpături mari au mai ales femeile

la călcăie, despre cari unii zic că-s atât de mari, că'n ele «cântă greierii!»

99. Te ungi cu *șeu de oaie*; a doua zi te speli cu *buce*.

100. Te ungi cu *șeu de vită crăpată* (vită moartă prin crăpare din pricina gazelor născute după ce a mâncat muștar, lușternă proaspătă, ș. a).

101. Te ungi cu *smântână*, în care ai plămădit *strigoaică* pisată.

102. Tot astfel cu *smântână*, în care ai plămădit rădăcină de *șteghie*.

103. Picioarele crăpate se țin în *apă caldă*, în care s'a fiert *baligă de cal*.

104. Tot astfel se oblogesc și cu *zeamă* în care s'au fiert frunze de *scumpie*.

105. Se ung crăpăturile cu *ceară curată*, topită.

37. Dalac.

106. E bună *dălăcița*.

38. Damblă, luat, luare, amorțeală.

Damblaua se mai numește și *luat (luare) din Iele (Părăiele, Paralie)*.

107. Cu o *secere* sau cu un *cuțit* lovești mereu pe partea bolnavă descântând de câte trei ori, dimineța, de-amează și seara, în *zilele de sec*. Spălând *secerea* sau *cuțitul* în *apă nînceptută*, dai bolnavului să guste de câte trei ori. Descântecul:

Acuma Ielelor,
Crăieselor,
Mireselor,
Cari stăpâniți pământul
Și umblați ca vântul,
Peste nouăzeci și nouă de țări,
Peste nouăzeci și nouă de mări,
Rău ați făcut dacă ați venit,
Că la noi e locul pustiit
Și până acuma nimeni n'a venit.
Că la noi *Turcul* toacă,
Baba joacă,
Uncheșii se însoară,
Sufletul vostru are să moară.

Dacă vrei să nu vă vedeți moarte
Și pe năsălnii de lemn purtate,
Plecați în cele locuri pustii,
Că'n cei *coclăuri* sălhui,
Nici om n'a tocat,
Nici un Turc n'a calcat,
C'apoi Dumnezeu acuma se sco-
boară.
Și mi-i milă de voi că vă omoară.
Iote-l că vine, și v'aș rugă frumos,
Să ieșiți din măduvă și din os,
Și N. să rămâie curat,
Luminat.
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

39. De-dânsele, ologeală.

108. Se descântă cu un *cuțit de corn*, făcut de *veri primari*, un *biciu* de găsit și câteva fire de *lână*, de ceace se folosește la boit, când se încearcă coloarea. Se descântă dimineața și seara în *apă ori vin*, cu care se spală capul și se bea puțin, iar de-amează se spală pe corp; pe corp dăscântătoarea umblă cu cuțitul dela cap până la picioare. Dacă în timpul descântecului îl apucă pe descântător *căscatul*, boala are leac.

Se descântă trei zile în trei luni, pe vremea când e lună nouă, *Marti, Joi și Sâmbătă*. Descântecul :

Purces-a N. pe cale,
Sănătos
Și voios,
Și când la mijloc de cale,
Întâlnitu-l-a *Irodia*,
Doamna *zânelor*.
Și cum l-a întâlnit,
În brațe luatu-l-a,
În sus ridicatu-l-a,
În pământ trântitu-l-a,
Picioarele sgârcitu-i-a:
Picioarele,
Mămile,
Toate încheieturile,
Toate vinele,
Toate oasele,
Și toate *mădularile*.
El a rămas *mișelindu-se*
Și văicărându-se,
Cu glas
Din pământ până la cer.
Și nimeni nu l-a auzit,
Numai *Maica Sântă-Măria*
L-a auzit,
În *giulgiu* de aur ezut
Și din gura a grai
— Ce te mișelești
Și ce te văicărezi?
— Cum nu m'oiu mișeli
Și nu m'oi văicăară,
Dacă eu pe cale am purces
Sănătos
Și voios,

Și când pe la mijloc de cale,
Întâlnitu-m'a *Irodia*,
Doamna *zânelor*.
Și cum m'a întâlnit,
În brațe luatu-m'a,
În față căutatu-m'a.
În sus ridicatu-m'a.
În pământ trântitu-m'a,
Picioarele sgârcitu-mi-a,
Toate încheieturile,
Toate vinele,
Toate oasele,
Toate mădularile.
— Taci, nu te mai mișeli,
Și nu te mai văicăară,
Că eu după dânsa m'oiu lua,
Și *vărtutea* la loc ți-oiu da.
După dânsa luatu-s'a,
Pe *rug alb* întâlnitu-l-a.
— Bună ziua, rug alb,
— Mulțamesc *Măică Sântă-Mărie!*
— N'ai văzut pe *Irodia*,
Doamna *zânelor*?
— N'am văzut-o!
— Blăstămat să fii, rug alb.
A înflori să înflorești,
Și a rodi să nu rodești.
Înainte *oprintitu-a*,
Pe *vița de vie* întâlnitu-o-a.
— Bună ziua, vița de vie!
— Mulțamesc, *Maică Sântă-Măria!*
— N'ai văzut pe *Irodia*,
Doamna *zânelor*?

— Silește 'nainte, că nu-i departe !
 — Blagoslovită să fii,
 Vișă de vie !
 Să fii mâncarea copiilor
 Și cuminicătura morților.
 Înainte oprintu-a,
 Pe Irodia, domna zânelor ajunsu-o-a.
 Cu cunună de *cercal* legatu-o-a,
 Cu biciu de foc bătutu-o-a,

În cușite încușitatu-o-a,
 Peste nouăzeci și nouă de mări
 Și țări
 Aruncatu-o-a,
 Acolo să *cheie*¹
 Să *râscheie*,
 Ca spuma de mare,
 Ca rîoua de sare.
 (Se *sumuță* de trei ori).

Dat.

Vezi *Adăpare*.

40. Degerătură.

109. Fierbi ramuri de *măcieș* și cu zeama *oblojești* degerăturile.
 Această oblojeală e bună și împotriva *păducelului*.

110. Legi degerăturile cu *foloștine* de *varză* murată.

41. Deochiu.

Când pe cineva îl doare capul și are fierbințeli, se zice că este deochiat. Câte odată îți curge și sânge din nas.

Deochi pe cineva atunci când văzând la dânsul ceva deosebit, te miri și-ți arăți această mirare: «Măi, ce frumos copil, ce deștept, ce harnic, ce straie frumoase are, ș. a.» Indată după aceasta însă trebuie să faci «Ptiu!» (prefăcându-te că scuipi jos) și să adaugi: «Nu fie de deochiu». Dacă nu urmezi astfel, te pomenești că îți se răspunde, cu oarecare supărare: «Ce te miri? Miră-te mai bine de tine că îți-i c.rul cu gura în jos și tot nu se varsă!» Sau altceva.

Cu toate acestea nu deoache orișicine. Deoache mai ales cei *înțorși dela țată*, adică acei oameni și femei cari de mici au mai supt lapte («*țată*») și după ce au fost *înțărcați*; deoache cei *pociți* la ochi, pe cari lumea-i cunoaște și se ferește de ei. Mi s'a spus, și am uitat de cine, că unul pocit fiind, se știă și nu priviă pe nimeni în ochi; deoache cei cu *ochii negri* și prin urmare și *Țiganii*.

Ca să-ți ferești copilul de deochiu, îi faci un *benchiu* în frunte, adică o pată, cu *țărănă* ori *funingină* (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

1: Pron. pop. pentru: *pieie*, *râspieie*.

111. Se stâng în apă *neînceptută* trei, șapte sau nouă *cărbuni*. Bolnavul va fi deochiat, dacă cărbunii se vor lăsa la fundul vasului cu apă; bolnavul zace de altă boală, dacă cărbunii stau deasupra.

Apa neînceptută este aceea care se aduce dela fântână, fără a vorbi. Ea se aduce și noaptea dela fântână; *Ingerii păzitori* ai oamenilor scâldându-se noaptea în fântâni, spre a se curăți, femeile venind la apă, varsă întâiu jos o găleață, căci în apă se află și lucruri bune, și rele, și apoi ieau pentru leacuri și pentru casă (Id.).

112. Descântec:

Sub o salcie răsădită
Este o fată despletită,
Cu un ochiu de foc
Și cu unul de apă.
Dădă cel de foc

În cel de apă;
Nu s'a stâns focul
Și s'a stâns deochiul
Dintre *ochiurile* lui N.

Se descântă de trei ori suflând asupra bolnavului de câte trei ori de jos în sus.

113. Se descântă de trei ori c'un bețișor de *salcie*, făcând cu el cruce în fruntea deochiatului.

Plecat-a N.
Pe cale,
Pe cărare;
La mijloc de cale,
S'a întâlnit c'o fată mare,
C'un ochiu de foc

Și cu unul de apă.
Dădă cel de foc
În cel de apă.
Nu s'a stâns focul,
Ci s'a stâns deochiul
Între ochii tăi.

Vezi No. 112.

114. Descântec:

Lăsat-a Dumnezeu trei izvoare:
Unul de apă,
Unul de vin
Și unul de pelin,
Cine bea apă,
S'adapă;
Cine bea vin

Se îmbată;
Cine bea pelin,
Crapă de venin.
Așa să crăpe ochii
Cui te-a deochiat;
Ochii să-i plesnească
Și N. să se tămăduască.

115. Se descântă de trei ori, frecând cu degetele tâmplele celui bolnav:

Ieși deochiu
Dintre ochi;
Că te-ajunge botezul.
Cum te ajunge,
Te face praf și pământ

Și te suflă în vânt.
N. să rămâie curat,
Ca *argintul* strecurat,
Cum *Maica* din cer și-a lăsat!

116. Se descântă de trei ori *șunuțând* după fiecare dată, cu

busuioc ori cu un bețișor de *salcie* în apă ne'ncepută, vin, rachiu sau miere. Bolnavul gustă dintr'acestea :

Mă sculai Marți de dimineața.
Mă spalăi,
Mă îmbrăcaj,
Afară ieșii.
Mă uităi la vale,
Mă uităi la deal,
Mă uităi sub deal mare.
Trei țevii încărcate :
Una cu vin,

Vezi No. 114.

117. Decântec :

De-o fi deochiat de *Sfinte*
Cu inimile bune,
Sfintelor,
Bunelor.
Line ca apa,
Moi ca mătasa,
Dulci ca mierea,
Pe N. să-l lăsați curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.
De-o fi deochiat de neveste,
Să le crăpe țâțele,
Să le curgă laptele,
Să le plângă copilele.
De-o fi deochiat de copilițe,
Să le pice coadele,
Să fie ca chelele.
De-o fi deochiat de codru,
Să-i sece rodul.
De-o fi deochiat de fântână,

(Din Pođari, jud. Dolj.).

118. Descântec :

Plecat-a N.
Pe cale,
Pe cărare,
La mijloc de cale
S'a întâlnit cu deochiul.
De-o fi deochiat pământul,
Să-i crăpe lutul.
De-o fi deochiat de soare,

Una cu apă,
Una cu otravă,
Cel ce-a băut apă, s'a săturat,
Cel ce-a băut vin, s'a îmbătat.
Cel ce-a băut otravă a crăpat.
N. să rămâie curat,
Luminat.
Ca *argintul* strecurat,
Ca maică-sa ce l-a făcut.

Să-i sece apa cea lină.
De-o fi deochiat de potecă,
Lumea pe ea să nu treacă,
De-o fi deochiat de vânt,
Să nu mai bată pe pământ.
De-o fi deochiat de pădure,
Să nu mai dea *mugure*
Și să pice de secure.
De l-o fi deochiat pasările,
Să le cadă penele.
De-o fi deochiat de lună,
Să nu mai aibă lumină.
De-o fi deochiat de soare,
Să nu mai ardă tare.
Să lase pe N.
Curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat,
Că nici Domnul Hristos
Nu l-a lăsat *bolos*.

Să-i piară razele;
De-o fi deochiat de lună,
Să-i piară lumina;
De-o fi deochiat de om,
Să-i crăpe boașele.
Să-i curgă pșatul;
De-o fi deochiat de femeie,
Să-i crăpe țâțele,

Să-i curgă laptele ;
De-a fi de *Iele*,
Să se ducă pe pustie
Și N. să rămâie
(Din Hânțești, jud. Tecuciu).

119. Descântec :

Vine ciuta dela munte,
Lingându-și puii pe frunte,
Ii linge de *pistricei*,
Să-i facă frumușei.
Eu pe N. îl ling,
De deochi
Dintre ochi,
Cât a sta vântul în gard,
Atâta să steie deochiul în cap.
Din cap
Să fugă în sat,

(Din Novaci, jud. Gorj).

120. Descântec :

Pasere albă
Cudalbă,
Sus săriși,
Jos plesniși.
Plesnească ochii răvnilorilor,
Plesnească ochii deochetorilor.

121. Descântec :

Pasere albă
Cudalbă,
Pică ici,
Pică coleă,
Pică vârf de pietriceă.
Paserea dacă pică
Piatra se despică.
Despică ochii *strigoifului*.
Despică ochii *moroiului*,
Despică ochii *răvnilorului*,
Despică ochii *deochietorului*,

122. Descântec :

Tu *strigoiu*le,
Tu *moroi*ule,
Tu *leule*,
Tu *deochitor*ule,

Curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

Ca un câine turbat,
Cu coada încârligată.
Îmbârligată
Și unde-a pică,
Acolo s'a frânge,
Deochiul a plânge.
Acolo a plesni
Și-a muri
Și N. să rămâie curat,
Luminat,
Ca *argintul* strecurat.

Cine-a răvnit,
A și plesnit.
Și N. a rămas curat,
Luminat,
Ca *argintul* strecurat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat. (Id.).

Despică ochii *leului*,
Pe-ai *strigoaicei*,
Pe-ai *moroaicei*,
Pe-ai *răvnitoarei*,
Pe-ai *deochetoarei*,
Pe-ai *leoaicei*.
Și N. a rămas curat,
Luminat,
Ca din cer picat.
Cum Dumnezeu l-a făcut,
Cum maică-sa l-a născut. (Id.).

Tu *strigoaică*,
Tu *moroaică*,
Tu *leoaică*,
Tu *deocheturoaică*,

Să vă duceți,
Unde *fată* părul nu'mpletește,
Unde *secure* nu *pocănește*,
Popa nu cetește,
In copitele *ciutelor*,
In fundul *mărilor*.
Acolo să vă duceți,

Acolo să vă hodiniți,
Și să lăsați pe N.
Curat,
Luminat,
Ca *argintul* strecurat,
Ca din cer picat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

42. Dropică.

Când copilul *treapădă* mult, se zice că dă în dropică, adică se umflă peste tot și mai ales la picioare.

123. Se ard pe o tăbliță nouă *păduchi* culeși din capul unui singur *copil* sau din capul mai multor copii *urmași* (cei din urmă copiii din mame mature), se pun în *rachiu*, și pe neștiute se dau bolnavului să-i bea.

124. Se culeg trei *gândaci de brean*, trei de *brusture* și trei de *boz*, se pisează, se fierb, zeama se îngroașă cu *tărățe de grâu* și se face legătură, care se pune la buric.

125. Tot acolo se pune legătură cu *lut* muiat în *oțet*.

126. Se fierb *cartofe făcăluite* în *său de oaie*, se amestecă cu *ccapă* fiartă în untură de porc nesărată, și se fac legătură. Se pun la buric.

43. Ducă-se-pe-pustiu!

127. Dacă unul pică bolnav de ducă-se-pe-pustiu, după ce-și vine în fire, sapă pe locul unde a căzut până ce găsește un *cărbuné*. Il ia și se duce la cine știe să descânte.

44. Falcăriță.

E o umflătură la falcă.

128. Se lecuește *prăjind* (*pălınd*) falca umflată cu o *falcă de cal*, găsită pe râpi sau pe câmp. Falca este încălzită până aproape frige.

Cât timp se prăjește, zice :

Plecat-a N.

Pe cale,

Pe cărare,

La vale.

S'a întâlnit cu viermele:

Viermele l-a ros.

S'a întâlnit cu sula,

Sula l-a împuns.

S'a întâlnit cu sfredelul,

Sfredelul l-a sfredelit.

Dalta l-a dăltuit,
 Focul l-a fript,
 Usturimea l-a usturat,
 Frigul l-a înghețat,
 Trăsnetul la trăsnet,
 Fulgerul l-a fulgerat,
 Săgeata l-a 'nsăgetat
 Și toate cușitele
 Și toate săgețile.
Maica curată,
 Lăudată,

În cale le-a ieșit
 Și le-a grăit :
 — Duceți-vă în foc, să vă ardă,
 În apă, să vă stângă,
 În cuptoare, să vă topească,
 În cer de unde ați purces,
 Și ieșiți din falca lui N.
 Și-l lăsați desumflat
 Și curat,
 Ca unul sfânt ce l-a lăsat.

Fierbințele.

Vezi *Arșiță*.

15. Friguri.

Frigurile te *apucă* sau te *prind* din te mîri ce.

129. Pisezi frunze de *oleandru*, le storci în apă și bei.

130. Fierbi rădăcina de *mutătoare*, și-i bei zeama. Mutătoarea e bună ori de unde vei săpă-o, dar mai de leac e atunci când o muți din altă parte la loc curat. Sunt anumite zile când se mută, dar cea mai nemerită este *Lunea* înainte de răsăritul *soarelui*. În locul ei, de unde o sapi, se pune, ca și la alte buruieni de leac, o biță de *poamă* ori o fărâmură de *mămăligă*.

Săpatul și mutatul ei se face cu mușenie.

131. Când frigurile sunt prea vechi, bolnavul pune pe o *scărnă de om* o frunză de *brusture*, și-o sărută.

132. Bea zeamă de *balegă de cal*, stoarsă în apă.

133. Bea lapte de *alior* (*țâța-cățalii*) picurat în apă.

134. Pisezi *pelin* și *izmă creață*, zeama le-o storci în *rachiu* și pe acesta îl bei.

135. Bei zeamă de rădăcină și *spini verzi* de *holeră*, stoarsă în apă.

136. O *femeie fugită* dela bărbat toarnă pe neștiute peste bolnav o cofă de *apă rece*, din cap. (comunic. și de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

137. Se sapă o *vână de nuc*, i se *răzuește* coaja cea gălbuie și cu această se face o legătură care se pune ori la o mână, ori la amândouă, deasupra glesnei.

138. Bea zeamă de *romăniță* pisată, stoarsă în apă.
 139. Tot astfel de *troscot*. Unii îl sapă *muți*.
 140. Tot astfel de coajă tânără de *salcie*, fără a o rupe mut.
 141. Bea vin fiert cu sare !
 142. Te legi la cap cu *măstrăbat* de *mutătoare* pisată.
 143. Când un copil zace de *friguri grele*, când e intrat în *friguri*, mama sa îl duce la *mormântul* unui cunoscut, înainte de a ieși *cireada* din sat și zice :

— Bună dimineața M !
 Dă-mi o perină și un levicer,
 Că mi-a venit un *musafér* !

Apoi iea o leacă de *țarnă* și o leagă într'o basmă la gâtul băiatului.

Legătura aceasta o ține băiatul atâta vreme cât îl țin și frigurile. Dacă frigurile îl lasă, mama se duce cu copilul și pune *țarna* la loc, după ce *cireada* a intrat în sat, zicând :

Bună seara, M !

Și răspunde tot dânsa :

— Mulțumim Dumitale,

Apoi :

— Na-ți perina și levicерul,
 Că mi-a plecat *musaférul* !

144. Bea zeamă de *șarpântă* (seamănă cu *iarba grasă*; se întinde pe pământ) stoarsă în apă *neincepută*, după ce se pisează.

145. Bea zeamă de *pelin* pisat, stors în apă.

146. Bea zeamă de *baligă de cal*, stoarsă în apă.

147. Se duce bolnavul dimineața în grădină și scutură cineva peste el, fiind desbrăcat în piele, *roua* de pe pomi.

148. Du-te noaptea cu cel bolnav într'o *răspintene* de drum. Fă acolo o groapă, pune într'nsa un ou proaspăt și o mână de *sare gronzoasă* și zi :

— Când va scoate puiu acest ou, atunci să mai apuce frigurile pe N. ; când se va face ocnă de sare aici, atunci să mai apuce frigurile pe N. !

149. Te afumi cu sămânța de *floarea-soarelui*.

150. Iți tai *unghiile*, le pui într'un ou și oul îl pui la o *răspântie*.

151. Bei zeamă de *sânziană* pisată.

152. Când vezi *barză* întâiu, singur întrebi și singur răspunzi :

— Barză,
Barză,
Ce ai în gușă ?
— O căpușă.
— Dar în *chept* ?
— Lapte *fhert*.

— În picioare ?
— Două răschitoare !
— În pene ?
— Frigurile mele.¹
— Să te duci nouăzeci și nouă
[de ani cu ele !

(No. 149-52 comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

Friptură.

Vezi *Arsură*.

46. Focșoare.

Seamănă cu bubele dulci.

153. Furi un *tăciune* dela cinevă, îl stângi în apă *ne'ncepută* și apoi îl ștergi de bubele acestea.

47. Gălbănare.

154. Se pune la buric legătură de *lostopârniță* pisată.

155. Se unge trupul bolnavului cu floare de *lumânărică* pisată.

48. Gâlci.

Le fac cei ce umblă *îmbodoliți* (legați) la gât cu basmale.

Le fac și cei ce muncesc la *Joia iepelor*, numită și *târgul iepelor*, *Joia* de dinaintea lui *Sân-Toader* (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj.).

156. Te speli în gât cu *rachiu* amestecat cu *untdelemn*.

157. Când au *copt*, le spargi cu degetul.

158. Pui ca legătură la gât *ceapă* pisată cu *undelemn*.

159. Tot astfel, *ceapă coaptă* cu *săpun*.

160. Tot astfel, semințe și *mațe* de *tărtăguță*.

161. Tot astfel, felii de *mămăliguță* caldă, presărate cu sare.

162. Tot astfel, *nalbă* fiartă 'n lapte dulce.

163. Tot astfel, rădăcină de *curcubeșică* fiartă și pisată, amestecată cu *făină de popușoi*. După ce se face legătura, se unge pe deasupra cu *grăsime de porc* ori *undelemn*.

164. Freci gâlcile cu *clăbuc* de *săpun* și zici de trei ori :

1. Poate: *tele*.

Nouă,
Opt,
Şapte,
Şase,
Cinci,
Patru,

Trei,
Doi,
Una,
Nici una,
Ptii!

165. — Faci cu *făină de popusoi* două chipuri de *năpârci*. Făina-i opărită. Descânți pe deasupra lor cu o trestie de trei ori :

Ciandalina,
Măndalina
A făcut nouă feciori,
Intr'o zi i-a crescut,
Şi-a doua zi la oaste i-a trimis.
S'au dus nouă
Şi-au venit opt ;
S'au dus opt
Şi-au venit şapte ;
S'au dus şapte
Şi-au venit şase ;
S'au dus şase
Şi-au venit cinci ;
S'au dus cinci
Şi-au venit patru ;

S'au dus patru
Şi-au venit trei ;
S'au dus trei
Şi-au venit doi ;
S'au dus doi
Şi-a venit unul.
S'a dus şi-acela
Şi nu s'a mai întors.
Cum nu se ştie feciorii Ciandalinii.
Măndalinii ce s'au făcut,
Aşa să nu se ştie
Ce s'au făcut gălcile,
Motâlcele,
Năpârcele,
Lui N.

Legătura se leagă la gât astfel ca mijlocul unei năpârci să vină pe o gălcă.

49. Gâşter.

Când îţi amorţeşte gâtul şi nu mai poţi vorbi, ţi-a picat gâşterul.

166. Legi gâtul cu un ştergar şi pui pe cineva de te ridică cu ştergarul în sus.

50. Greaşă.

167. Prăjeşti *miez de pâne*, fierbi *oţet*, moi pânea în oţet, o întinzi pe o pânză şi pe deasupra *presări* frunze de *ismă creaţă* uscate şi fărâmate. Legătura o pui la buric.

51. Greutate la inimă, leşiere, leşin.

168. Bea zeamă de frunze de *urzici* fierte.

169. Faci o legătură cu *orx* pisat şi o pui la pânţece, ca să-ţi vină pofta de mâncare.

170. Pentru aceasta e bună și zeama de *porumbêle* necoapte, dacă se fierb.

171. Ieai trei rădăcini de *brean* și trei de *brusture*, le pisezi, le fierbi cu *borș*, zeama o îngroși cu *tărățe de grâu*, le faci legătură și o pui la buric.

172. Când greutatea la inimă e din pricina unei mâncări cu lăcomie, sugi *lapte* din câteva fire de *alior*. Acest lapte naște *treapadul*, *trepădarea* sau *trepădatul*, care te ușurează.

52. Gușter.

Un soi de gălci.

173. Gâlcilor,
Motofâlcilor,
Apucați potecele,
Ca să pașteți găștele.
Și puserăți să le păzească
Un orb, un surd și un mut.
Și veniră lupii:
Orbul nu-i văzù,
Surdul nu-i auzi,
Mutul nu-i chiuì.
Lupii le mâncară

Și le *forfecară*,
Gâlcile plecară,
De vârf se aplecară,
Din rădăcină se uscară
Din gâtul lui N. secară.
Și N. a rămas curat,
Și N. a rămas luminat,
Ca *argintul* strecurat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.
Descântecul dela mine,
Leacul dela Dumnezeu.

53. Holeră, cotârcă.

La 1867 când a venit holera, îi zicea *cotârcă*. Sgârția pe oameni de inimă și cari scăpau până a douazi, aveau nădejde să scape cu zile.

174. Atunci a venit un *bărbier* din Tecuciu, care puneă *pelin* pisat la inimă și *luă* bolnavului *sânge* dela braț.

175. Cu *zârnă* (plantă ce se aseamănă cu cartoafele, numai că frunza *aduce* cu a urzicii, dar e mai netedă; face struguri negri cu bobite mici) pisată, amestecată cu *făină de popușoi* și cu *chișleag*, se face legătură bună de pus la buricul bolnavului de holeră. Leacul e bun și împotriva *lingoarei*.

176. Bea rădăcină de *holeră* plămădită în rachiu. Vezi No. 187.

54. Huială de cap.

177. Bolnavul bea *rachiu* în care s'a plămădit *antonică*.

55. Incuiere.

Când omul nu poate ieși afară, «drept dânsul» și nici cu udul.
178. Se desghioacă *căpușele*, li se scot *fasolele*, se pisează și se dau în apă *neînțepută* celor încuiați.

179. Freci două *cărămizi* una pe alta, praful ieșit îl amesteci cu miere și dintr'acestea faci un dop pe care îl pui la *șezut*. Vezi No. 195.

56. Inimă.

Prin inimă se înțelege «stomacul»; toate boalele acestuia se chiamă *dureri de inimă*. *Treapădul* e tot o durere de inimă, dar bolnavul iese afară subțire. I se mai zice și *pântecăraie*, dela vorba *pântece*, care se mai numește și *bârdan*, *bărtă*. Adesea se mai chiamă și *rast*.

180. Pui la pântece legătură făcută cu *tărăte de grâu*, *brean pisat*, *gălbănuș de ou* și *oțet*.

181. Se face acest leac ce se numește *noii*. Dimineața faci în *cenușa* de pe *vatră nouă urme* cu fundul unei ulcele. Ieai de nouă ori câte puțină *cenușă* cu un *vârf de cuțil* din fiecare urmă și le pui într'o cană cu *oțet* pe care bolnavul îl bea, după ce-l amestecă bine.

Acest leac este bun când inima te doare din *plecate*.

182. Se pun ca legătură la inimă *mere pădurețe* cojite și *stropșite*.

183. Tot astfel, *nucă* pisată și amestecată cu *miere*.

184. Tot astfel, legătură din *ceapă* pisată, amestecată cu *spuză*.

185. Bea *vin* roșu.

186. Mănâncă *mâncări acre*.

187. Zeamă de rădăcină de *holeră* se bea. Vezi No. 176.

188. Se pun la buric două *ouă* fierte puțin amestecate cu *oțet*.

189. Tot astfel, legătură făcută cu *huce*, *pelin* pisat și *spuză*, amestecate bine.

190. Tot astfel cu *vetrice*, *zărână*, *pelin* și *trandafir negru*, bine pisate și amestecate.

191. Tot astfel din *buc* (coaja păsatului după ce se face în piuă ¹⁾) și *borș*.

1. Despre «facerea păsatului», vezi a mea *Industria casnică la Români*, p. 243-4.

192. Tot astfel la copii : *usturoiul* pisat, două mâni de *cânepă* făcută *jolfă* și amestecate cu *ceapă* pisată.

193. Tot la copii : legătură cu *castravete* bătrân, copt în spuză, răcit, tocat și amestecat cu *piatră acră* și *sămânță de cănepă*.

194. Se înfășoară împrejurul buricului o legătură făcută cu zeamă în care s'a fiert *floare de trandafir* amestecându-se cu câteva *ouă* crude.

195. Se pune la buric o turtă de *cărămidă* roșie pisată mărunțel și amestecată cu *miere*. Vezi No. 179.

196. Mai ales la copii : legătură făcută cu *vetrice*, *spuză* și *oțet*.

197. Legătură cu *tărățe de grâu* muiate 'n *apă* și amestecate cu *hrean* pisat sau ras.

198. Legătură cu *floare de trandafir* opărită în *oțet* fierbinte.

199. Legătură cu *huce* și *ceapă* pisată.

200. Se pune la pânțec *sfeclă* crudă, tăiată felii și unsă cu *rachiu*.

201. *Hrean* pisat sau ras cu *oțet*.

202. Faci o *burcă* cu *făină de grâu* cât o strachină de mare. În mijlocul ei faci o bortă cu degetul, pe care o umpli cu *miere*. Burca o pui la buric, cu mierea în dreptul acestuia. Dacă după o zi burca va fi moale, mai pune-ți una ; dacă va fi tare, nu te mai trudi, ci caută-ți leacul pe altă cale.

57. Inimă rea.

Simți o lânzezeală, o *sfârșenie*, o slăbiciune, o piroteală.

203. Când te duci afară «drept ține» ca să te *ominești*, te duci mâncând ceva și descântând :

Nu mânânc c.cat,
Ci-mi mânânc c.catul meu,
Toată lânzezeala,
Toată inima cea rea

Și tot răul dela mine.
Și eu să rămân sănătos
Și frumos,
De toată lumea ales.

58. Înțepătură.

204. Când dintr'o înțepătură te umfli la o mână ori un picior, ca să dea umflătura înapoi, pui pe dânsa o legătură făcută cu *făină de păpuși* crudă, amestecată cu *chișleag*. (Brăhășești, jud. Tecuciu).

205. Dacă-ți dă un spine în picior, scoate-l și locul lui acopere-l cu *cleiu din ureche*, ca să nu mai crească.

206. Când nu poți scoate spinele și prin urmare când înțepătura coace, pui deasupra o legătură mică de *untură de iepure*, ca să grăbească coacerea. Spărgând buba, iese și *copturile* și *spinele*, țepul sau țepușa.

59. Isdat.

207. Descântec :

Isdat
Nebotezat,
Ieși din inima lui N.,
De unde-ai intrat.
Că cu *cruce* te-oiu boteză,
(Novaci, jud. Gorj).

Cu *tămâie* te-oiu tămâia,
Cu *aghiasmă* te-oiu spală,
Cu *apă mare* te-oiu udă.
Ieși, drace,
Că n'ai ce face !

208. Descântec :

La cap,
Cap cu comănac,
La inimă,
Inimă de vidră,
La picioare,
Picioare de răschitoare.
Cocoș,
Făcuși ou roș
Și învié pe Hristos.
Cine n'are cruce,
Să nu vie la cruce,
Cine n'are cruce,
Să fugă de cruce ;
Cine n'are cruce,
Să nu treacă peste cruce ;
Fugi sabie diavoleasă,
Că vine sabie îngerească,
Cu săbii ascuțite,

Să taie necurătențiile.
Să taie blăstămăjeniile.
Fugi din capul omului,
Fugi din capul voinicului,
Că nu-i aici locul tau,
Bătù-mi-te-ar Dumnezeu.
Aicea-i locul crucii,
Aicea-i locul tămâii,
Aicea-i locul sfinților.
Plesnește, drace,
Că n'ai ce face,
Că de n'ai plesni,
Eu te-oiu biciui,
Cu biciu de mătase,
Cu funie în șase ¹ ;
Cu crucea te-oiu goni,
Cu biciul te-oiu biciui,
Cu tămâie te-oiu roși (Ibid.).

60. Junghiu.

Junghiul te apucă din *răceală*, din *vânt rău*, din *deochiu*, din *farmec* ș. a. Cel mai năprasnic dintre toate soiurile este însă *junghiul morții*, de care nu mai este chip de scăpare.

Te apucă și când lași *furca* din brâu culcată jos (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

1. Funie împletită în șase vițe.

209. Pui pe locul unde te ține, legătură făcută din *pâne* mu-
iată în *vin oraș*.

210. Cauți o *hârtie albastră*, o ungi cu *miere*; pe deasupra
presări fire de *tutun* și o pui la junghiu.

211. Când copiii au junghiu și nu știi unde-i, căci nu pot
vorbi, ieai binișor *gălbănușul* unui *ou*, și-l porți pe tot trupul bol-
navului, până când se sparge. Acolo este semnul că îl ține junghiu.
Se amestecă apoi *gălbenușul* cu *tămâie* și punând peste acestea pu-
țini *câlți*, se leagă cu ceva.

212. Se bea *oțet* în care s'a pus *piper roș* pisat și *sare*.

213. Se pune la locul unde ține junghiul, *balegă de bou* coaptă
în vatră.

214. Se face o legătură cu *crăiță* fiartă cu *piper negru*, zeama
îngroșată cu *făină de păpuși* ori de *grâu*. Pe deasupra legătura se
unge cu *grăsime de porc*.

215. Se descântă cu un *clește*, făcând cruce pe pământ.

Pus-a *Vodă* masă mare,
Poftit-a *Țiganii*,
Poftit-a *armată*,
Poftit-a *boierii*,
Numai pe junghiu nu l-a poftit¹.

El așa s'a supărat,
Și pe *clește* a încălecat,
Și la mare a alergat,
Și-a sărit și s'a înecat.

216. Se descântă cu o *cociorvă* ori cu *cleștele* în vatră :

Ștefan Vodă
La oaste a plecat.
Oastea își mână.
Toți oștașii aveau arme bune
Și cai buni,
Numai junghiul n'a avut
Nici arme bune, nici cai buni.

Pe *cociorvă* (*clește*) a încălecat,
După *Ștefan* s'a luat,
Pământul s'a despicat,
Și junghiul s'a cufundat,
N. să rămâie curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat².

217. Se descântă :

După cum omul cu noroc
Seamănă sămânța pe loc,
Iese sămânța de vară
Peste cea de primăvară,
Așa să iasă junghiul
Din toate osișoarele,
Din toate măduvele,
Din cap,

Din mâini,
Din picioare,
Din trupul tot,
Din sufletul tot,
Sa rămâie N. curat,
Luminat
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

(Din Curtea-de-Argheș).

1. Vezi No. 51 și 63.

2. Vezi No. 215.

Jupoeală.

Vezi *Belitură*.

61. Lapte secat.

Ca să nu sece laptele unei femei, după ce «dă țâța» copilului, trebuie să-i șteargă gura cu gura cămeșii sale.

Leș.

Vezi *Greutate la inimă*.

Leșiere.

Vezi *Greutate la inimă*.

Leșin, leș.

Vezi *Greutate la inimă*.

62. Lespede.

218. Când ai lespede la inimă, faci o legătură cu *sfeclă*, *morcov*, *ridiche* și *pătrunjel*, toate rase pe răzătoare. Peste ele strici două *ouă* cu coajă cu tot, mai torni un pahar de *oțet*, unul de *untdelemn* și altul de *borș*. Le amesteci bine și le pui la *lingurice*. Te uiți unde-i soarele, și a doua zi, tot pe vremea aceea, te deslegi.

63. Limbrici.

Faci limbrici când mănânci prea mulți *popusoși* copti, ori când mănânci *mămăligă* goală cu *sare*.

219. Să beai *oțet* mult, gol.

220. Iei *limbricăriță* sau *limbricărniiță* plămădită cu *miere*.

221. Bei zeamă de *usturoiu* fiert.

222. Se întăsoară bârdanul sau pânțelele copiilor bolnavi cu *balegă de mânzat* presărată cu *piatră acră*.

Lingoare.

Vezi *Holeră*.

64. Lingurice.

223. Când te doare la lingurice, îți pui o legătură cu *troscot*, *holeră* și *roșcove* pisate și fierte.

65. Lipitură.

Vezi *Ceas rău*.

224. Descântec:

Purces-a pe cale,
Pe cărare,
Gras,
Frumos.
Când a fost la mijloc de cale,
Întâlnitu-l-a un *căscat*,
Cu gura căscată,
Cu limba lăsată,
Cu cojoc de lup,
Obrazul de ariciu.
A *întâlni* l-a *întâlnit*,
In slavă l-a ridicat,
In-pământ l-a trântit,
Cu țarnă l-a acoperit,
Măselele i-a sdrobit,
Carnea i-a măcelărit,
Sângele i l-a băut,
Ca pe-o *mănușă* de cânepă l-a *sghitulat*,
De laturea drumului l-a lepădat.
A nume de om *pierit* l-a lăsat.
De aceea a plâns
Și a văicărat.
— Nu plânge,
Nu te văicără,
Curând,
Mai curând
Aicea le-oiu descântă,
Cu bicele le-oiu bate,
Din toate ciolanele le-oiu scoate,
Să iasă grasă
Ingrozată,
Frică înfricoșată,
Spaimă înspăimântată,
Cu *țehlit*,

Cu *răsărit*,
Cu *spăimat*,
Cu spăriet,
Să iasă din inimă,
Din osișoare,
Din sute de încheieturèle,
Din *sfârcușul* nasului,
Din fața obrazului,
Din auzul urechilor,
Din rostul dinților,
Din rădăcinile măselelor,
Din tot trupul,
Și treabă cu el să nu mai ai;
Că eu cu gura i-am cântat,
Cu limba i-am descântat,
Cu mătura dela biserică
I-am măturat,
Din tot trupul lui
Afară le-am dat,
Peste *mic-mare* le-am aruncat,
Unde vaca nu rage,
Unde boul în jug nu trage,
Unde fată mare
Cosită nu împletește.
Acolo să pieie,
Acolo să răspieie,
Ca *spuma* de mare,
Ca roua de soare,
Iar el să rămâie curat,
Luminat,
Cum maică-sa l-a făcut,
Cum Dumnezeu l-a lăsat,
Ca *aurul* strecurat
Ca *soarele* pe senin luminat.
Amin!

(Scriș pe o carte cirilică, comunic. de d-l Șt. Manole, Bârlad).

66. Lovitură.

Boala se mai numește și *ducă-se pe pustiu*, iar cel bolnav, cu înțeles de batjocură, se numește *lovituros*, pron. pop. : *loyituros*¹.

Pentru a fi feriți de această boală, oamenii sârbează ziua lui *Sf. Haralambie* și *Joia verde*. Tot spre acest scop, părinții, și mai ales tatăl, să nu-și facă *obiile* din *scûtecele* copilului mic, spre a-și feri odrasla de lovitură. Se întrebuințează și pluralul : *lovituri* (comunic. de d-l Șt. St. Tușescu, com. Catanele, jud. Dolj).

67. Luare, luat, luat de vânt, luatul Ielelor.

Vezi *Damblă*.

Si nu umbli iarna pe câmp când bat prea tare *vânturile*, căci sunt *vânturi rele*, cari, dacă te apucă, cazi la pat, și Doamne ferește !

Când pleci la drum, e bine să ai în brâu trei *căței de usturoiu*.

225. Se descântă cu o *secure* sau un *cuțit Luni, Miercuri și Vineri*, de câte trei ori în fiecare dimineață, de amiază și seara, lovind mereu în partea bolnavă. *Securea* sau *cuțitul* se spală în *apă netncepută*, în care-și spală bolnavul partea din trup luată.

Acuma *Ielelor*,
Craieselor,
Mireselor,
Cari stăpâniți pământul
Și umblați ca vântul,
Peste nouzeci și nouă de țări,
Peste nouzeci și nouă de mări,
Rău ați făcut dac'ați venit,
Că doar la noi *Turcii* toacă,
Baba joacă,
Uncheși se 'nsoară.
Sufletul vostru are să moară,
Dacă nu vreți să vă vedeți moarte
Și pe năsalnii de lemn purtate,

Plecați în cele locuri pustii,
Că'n cei *coclauri sâlhui*,
Nici un om n'a călcat,
Nici un Turc n'a tocat,
C'apoi Dumnezeu acuma se sco-
boară.
Și mi-i milă de voi că vă omoară,
Iaca, că vine, iar eu v'aș rugă,
Să ieșiți din măduvă și din os,
Frumos,
Și N. să rămâie curat,
Ca'n vealat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat².

Luat.

Vezi *Damblă* și *Luare*.

Luatul Ielelor.

Vezi *Luare*.

1. Vezi No. 127.
2. Vezi No. 107.

Luat din vânt.

Vezi *Luare*.

68. Mama pădurii.

226. Descântec :

Mama murelor,
Mama pădurelor,
Eu te strig,
Tu să-mi răspunzi ;
Eu îți dau,
Tu să-mi dai ;
Eu îți dau plânsul copilului meu,

Tu să-mi dai hodina copilului tău,
Să doarmă ca *lemnul*,
Să tacă ca *ulmul*,
Și ca *fumul*.
Cum dorm paserile 'n tine,
Așa să doarmă copilul lângă mine.
(Curtea-de-Argeș).

69. Mâncărime.

227. Când te mănâncă trupul fără nici o pricină, ori o parte a trupului, oblojește-te cu zeamă de *ștevie* fiartă.

70. Mâncărime de inimă, mâncătură de inimă.

Mâncărimea sau mâncătura de inimă este o boală a copiilor mici, de care, dacă nu-s *căutați*, mor numai decât. Se naște prin *deochiu*.

228. La descântec, se ia un păhărel cu *miere* și un *cuțit*. Cu cuțitul se taie bucățele mici din floarea de *bujor* și se descântă, începând a le amestecă în miere cu cuțitul. Mierea și floarea de bujor se dau copilului.

Ileana Cosânzeana
A făcut un copil
Și l-a mâncat *strâga* ;
A făcut doi copii
Și i-a mâncat *strâga* ;
A făcut trei copii
Și i-a mâncat *strâga* ;
A făcut patru copii
Și i-a mâncat *strâga* ;
A făcut cinci copii
Și i-a mâncat *strâga* ;
A făcut șase copii
Și i-a mâncat *strâga* ;
A făcut șapte copii

Și i-a mâncat *strâga* ;
A făcut opt copii
Și i-a mâncat *strâga* ;
Numai cu cel de-al nouălea,
Cu N. a rămas.
In brațe l-a luat,
In munte s'a suit,
In temnița l-a băgat,
Și l-a încuiat
Și l-a alcătuit.
Strâga l-a căutat
Trei zile și trei nopți.
Dacă a văzut că nu-l găsește
Și nu-l găsește.

La frate-său a alergat.
 Frate-său în grajd de piatră a intrat,
 Și calul cel bun datu-i-a,
 În munte suitu-s'a,
 Și-a descuiat
 Și-a desalcătuit.
 Și-a mâncat inima copilului.
 Mama de dorul și focul copiilor
 Suie dealul *Garaliilor*,
 Găsește inima copiilor

Delătura drumului,
 În floarea bujorului.
 Cu vârful cuțitului luat-l-a,
 În pahar cu miere aruncatu-l-a,
 Copilului datu-l-a,
 De l-a mâncat.
 Să rămâie copilul curat,
 Luminat,
 Cum mă-sa l-a făcut,
 Cum Dumnezeu l-a născut.

Mâncătură de inimă.

Vezi *Mâncărime de inimă*.

71. Mărini.

Sunt niște bube uricioase pe cari le fac la *șezută* cei ce muncesc în ziua de *Mărina* (17 Iulie) ¹.

72. Măsele.

229. Se fierbe într'o *moșoaică* *părăsită* sămânța de *măselăriță* și se *aburește* (inhalăție) gura deschisă. Acei aburi se zice că au putere de a omorî *viermii* cei mici cari pricinuesc durerile de măsele. Când această durere are altă pricină, măselărița nu folosește întru nimic.

230. Pui la măsele *cleiu de plop*.

231. Speli gura cu *ud de cal negru*.

232. Pui în timpul nopții *tutun* la măselele găunoase.

233. Pe cele stricate le sfărâmi cu totul, ținând peste noapte în gură și în găurile lor *tămâie*.

234. Când ți se umflă gura din pricina măselelor, pui la falcă o legătură de *sâmburi de măslina* pisați.

73. Mătreață.

235. Se spală capul cu zeamă de sămânță de *floarea-soarelui* fiartă.

1. Cfr. ale mele *Sărbători de vară*, p. 167.

74. Mătrice.

236. Dăscăntec :

Purces-a pe cale,
Pe cărare,
Gras și frumos.
L-a întâlnit mătricea ;
Mătricea cu vătămătură,
Mătricea [cu] strâns,
Mătricea din ridicătura,
Mătricea din bărbierit,
Mătricea din multe
Și mărunte
Feluri.
Nu te lați,
Nu te ascuți.
Nu fii *ducasa*¹,
Nu fii *săpăcioasă*,
Nu fii mănăcioasă,
Ca a plecat corbul negru de fier
Prin pădurea de fier,
Stăns-a curb de fier,
Ouat-a ouă de fier,
Scos-a pui de fier,
Aripi de fier.
Bătut-au din gură de fier
Țipat-au.
— De ce țipați,

Pui de fier,
Din gură de fier.
Nu-i a mănca (?)
Și nu s'a aprins cuibul.
Nu țipați,
Nici vă văicarăți,
Curând,
Mai curând
La bot (?)
Eu cu gura oiă cântă,
Cu limba oiă descântă,
Și toată mătricea din coș
Veți mănca,
Pe cutare li-ți ustură,
Picioarele se vor despiedecă,
Înainte va plecă,
Să rămăie mai gros,
Ingreunat,
*Cumu-i*² de Dumnezeu lasat.
(La bărbat zici :)
Mai gras,
Mintos,
Frumos,
Și în totul sănătos.
Amin!

(Scris pe o carte cirilică, comunic. de d-l Șt. Mañole, Bârlad).

75. Miros de gură.

237. Te speli în gură cu ceaju de *tarbon* sau *sacna calului* și scapi de mirosul care-l dobândești când te *spurcă cucul* ori *pupăza*, când le auzi dimineață cântecul și tu n'ai măncat nimic.

76. Miros de picioare.

Intocmai ca la No. 237, ca leac. Se spală și cei căroră le a-sudă picioarele prea tare.

77. Mușcătură.

238. Când te mușcă un *cane*, pui la rană o *pară*, pe care o

1. *Ducăriță*, *ducătoare*, care se tot duce.
2. Cum este.

dai după tămăduire celui care te-a descântat (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

239. Mușcătura de *câne* se tămăduiește dacă pui pe rană o *pară de aramă* de un ban, doi sau cinci, dată de stăpânul cânelui.

240. Tot pentru aceasta ieai din *părul cânelui* câteva fire, le arzi și *scrumul* îl pui pe rană.

241. Tot pentru aceasta pui la rană *usturoiu* pisat, amestecat cu *sare*.

242. Pentru mușcătură de *câne turbat*, umpli *borș* pe numele unuia care este singur în sat și zici :

Umplu borș,
Dar nu umplu eu,
Ci umple M.

Cânele turbat a mușcat pe N.
Dar nu l-a mușcat pe N.,
Ci l-a mușcat pe M.

Apoi se spală rana cu borș acru.

243. În com. Ștefănești-Vâlcea am văzut venind la preot un om ce credeă că-i mușcat de câne turbat spre a-i ceti *canon*, a-l *mărturisi* și *împărtăși*.

244. Tot pentru aceasta se leagă mușcaților bucăți de *troci* la gât (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

245. Ca să nu mori de mușcătură de *cărcăiag*, numit și *patruzeci-de-picioare*, să te dea în *scârci* patruzeci de oameni.

246. Cel mușcat de *coroșgnelniță* (*corochșniță*), să numere o baniță de *linte* ori de *pășat*.

247. Cel mușcat de *nevăstuică* să se spele la rană cu *apă* scursă peste o *piele* de nevăstuică întinsă și uscată pe un *crăcan* de lemn, cu partea *cărnoasă* în afară.

248. Pentru orice soi de mușcături otrăvitoare, se freacă locul cu *undelemn* călduț (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

249. Tot pentru aceasta se taie o *lămâie* în două și se pune pe bubă (Id.).

250. Se unge, tot pentru aceasta, cu *untură de iepure*.

251. Pentru mușcătură de *șarpe*, se descântă de trei ori pe *nerăsuflata* cu o vargă de *alun*, în *apă ne'ncepută*. Cu apa se spală rana.

Descântecul :

Pasere albă
Cudalbă
Sare ici,
Sare coleă,

Sare buciumaș de vie.
Vița tăiată,
Pe gard aruncată,
Mușcătură de șarpe vindecată.

252. Tot pentru aceasta, se descântă cu o vergică de *alun*, în ziua când a mușcat *șarpele*; se descântă în *apă n'ncepută* pe *nerăsuflăte* și fără *greș*. Dacă greșești ori te *răsuflă*, boala n'are leac. Cu *apa* se spală rana.

Descântecul :

Hēstriță,
Pēstriță,
Mușcă de peliță,
Pelița de carne

Și carnea de os
Și osul de baț de alun
Și bațul de alun
Varsa venin.

253. Mușcăturile de *urzică* (înțepăturile) ori de *omidă* pricinuesc niște *burbonēle* cari produc un fel de mâncărime. Se vindecă frecându-le cu *boz*.

78. Năjit.

Te dor și-ți curg urechile.

Când vii dela biserică în ziua de *Florii*, te lovești cu *salcie* peste urechi, ca să nu te doară peste an; tot astfel faci și peste *șale*.

După *Bobotează* să nu mai zici *colindul* sau *plugul*.

Mamele să nu iasă cu *udul*, având copiii în brațe, căci aceștia capătă năjit.

254. Se afumă urechile cu *sămânță de cănepă*.

255. Inspre noaptea de *Mărina*, femeile desbrăcate cu totul ieau o *baligă de bou* din ogradă și o aruncă într'un gard ca să se usuce. Mai târziu, aprinzând baligă de aceasta, se afumă urechea celui bolnav de năjit, apoi se stânge cu *stupit* și cu scrumul se unge urechea pe dinafară ¹.

256. Se afumă urechea bolnavului cu *fum de baligă*, apoi o unge cu *scrum* muiat în *stupit*. Se descântă oricând :

Năjitule.
Sfrijitule,
Ieși, că nu mai este vreme de stat,
Că te-oiu unge,
Te-oiu frige,
Te-oiu părli,
Te-oiu fugari,
Sufletul ți-a ieși.
Ieși din ochi,
Din auzul urechilor,
Din sfârceul încheieturilor,

Și du-te în pustia năcazului,
Și ieși din umerii obrazului.
Și du-te în pustia năcazului
Neauzită,
Nelocuită.
Iar N. să rămâie curat,
Spălat,
Că *argintul* cel curat,
Luminat,
Că fața lui *Hristos*
Seninat.

1. V. *Sărbătorile de vară*, p. 168.

79. Naștere.

Ca să nască ușor, unele femei beau apă în care au fiert *cuișoare*, *scorțișoare* și *roșcove*.

Dă *gunoiul* afară cu *poala*.

Mănâncă *cărbuni*.

Ca să nu *lepede*, mănâncă *lut* din *fundul cuptorului*.

Ca să *lepede*, unele femei beau *zeamă* de *rădăcină* de *urzică*.

257. Femeia care a *lepădat* sau *pierdut* bea *rachiu tăiat* cu apă.

80. Nebuneală.

Innebunesc cei cărora li se dă, din *dușmănie*, *mătrăgună*.

Innebunesc și cei ce mănâncă *semințe* de *nebuneală* sau *laur*.

Și, Doamne ferește, sunt tare multe pricini.

81. Neg, nege¹.

Se nasc din pricină că s'au udat *broaștele* pe mânilor ori picioarele cuivă.

258. Se taie și urma lor se unge cu *mămăligă* găsită pe drumuri.

259. Se ung cu *lapte de ceapă*.

260. Te bați cu coada *lingurii*, atunci când auzi *popa* tocând, și zici de trei ori:

Popa toacă,
Negeii seacă.

261. Se` usucă, dacă se ung cu *salamură* în care s'a stors *zeamă* de *alămăie*.

262. Ieai o crangă de *măcieș*, o cioplești în patru muchi, o înfierbânți în foc, te uzi pe negei și apoi apeși cu *măcieșul* pe dânșii. Facând asta de trei ori, negeii pier.

263. Te ungi cu *peliță* de pe *rânza* găinii.

264. Li stropești cu *pleaftura* Țiganului, muiată în apă din *cuzniță*.

82. Negreața trupului.

265. Dacă din felul tău nu ești «neam de Țigan», ci *negreața*

1. Se întrebuițează mai ales pluralul: *negi*, *negei*.

trupului îți vine dintr'o pricină pe care n'o știi, scaldă-te în scaldătoare de româniță.

83. Neputință.

Neputincios e cel ce se *scapă*, într'amândouă felurile, pe dânsul, fie ziua, fie noaptea în pat. Unul este *pișotcă*, pron. pop.: *chișotcă*, altul este *c.căcios, căcăce, căcăcea*. Neputincios este și cel ce nu-și poate ținea *b.șinile*; acesta este *b.șinos* și ca să-l cunoști, îi spui să scotă limba. Limba lui este galbenă.

266. Dacă nu cumvă o fi vreo batjocură, cel ce se scapă cu udul, să se afume cu fum de *funie* dela *limba clopotului*.

~~267. Se afumă singur cu *buruiana-smeului*.~~

268. Tot astfel cu *mama-pădurii*.

84. Oase.

Când primăvara vezi pentru întâiaș dată *cocostărc* umblând pe jos, peste vară te vor durea oasele picioarelor.

269. Să bei *rachiu* în care să plămădești *rosuri*.

85. Obrinteală.

Obrinteala sau *obrintirea* bubelor se întâmplă când omul nu le ferește de *frig*, ori când mănâncă *acrituri*.

Se întâmplă și atunci când leagă bubele cu ceva *roș*.

270. Se descântă buba obrintită cu un *cușit*, de trei ori:

Păcurarul în deal fluera,
O oaie *laie* în deal sbiară;
Păcurarul tinchește din fluerat,

Și oaia laie din sbierat.
Să tinchească buba lui N. din obrintit.

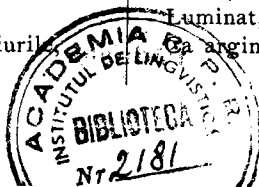
271. Se oblojește cu *boz*.

272. Se descântă într'un *suflet* (fără a respira) de trei ori. Cu *lână neagră*, muiată în *vin*, se tot întinge în *făină*. După ce s'a isprăvit descântecul, se leagă buba obrintită cu lâna pe care s'a întins făina.

Trece oaia peste mare,
Mocanul strigă de moare;
A stat oaia din sbierat,
Și Mocanul din strigăt,
Așa să steie lui N junghiurile
Relele,

Obrinteturile.
Să rămâie
Curat,
Luminat,
Și argintul strecurat¹.

1. Vezi No. 270.

86. Ochi.

273. Se picură în ochi apa pe care o lasă la tăiat *vița de vie* primăvara.

87. Oftică.

I se zice și *oftigă*.

274. Tragi în piept *fum de urzică* pusă pe un *fier înroșit*.

275. Se pune pe piept *legătură făcută cu boz pisat*.

276. Beau ceaiu de *floare de salcâm*.

277. Câte odată, *măgarul* după ce se balegă își miroasă *baliga*. Dacă nu face treaba aceasta, *acea balegă* e bună de *oftică* și *tusă măgărească*, dacă se pune pe piept.

Ologeală.

Vezi *De dânselc*.

Vezi *Picioare*.

Opăreală.

Vezi *Arsură*.

88. Orbeală.

Vezi *Albeață*, 7.

Să nu te uiți prin *ciur*, că orbești.

Să nu furi *mălaiu*.

Să nu te uiți la *găină* când se ouă.

89. Os de șarpe.

Când ți se umflă întâiu *talpa piciorului* și apoi se umflă tot *piciorul*, te doare și *coace*, te mănâncă și sparge deasupra *piciorului*, ești bolnav de os de șarpe; ți-a intrat în picior și nu-l poți vedea.

E greu de tămăduit (Brăhășești, jud. Tecuciu).

Otrăvire.

Vezi *Dare*.

Păducel.

Vezi *Degerătură*, 109.

Pânticăraie.

Vezi *Inimă*.

90. Pecingine, c.r de găină.

Să nu te uiți în c.rul găinii.

278. Le ungi cu *cenușă* luată de pe *cărbune*.

279. Le freci cu un *cățel* de *usturoiu*.

91. Pete.

280. Pentru ca să-și curețe fața de petele negre și să și-o facă neted și moale, fetele mai mari își fac *zeamă de flori*. Adună felurite flori și le pun într'un vas spart. Deasupra acestuia, pe o tablă de fier sprijinită pe ceva, se face foc sau se pune jăratec. Florile înfierbântate lasă un fel de zeamă, care se scurge într'alt vas prin pomenita spărtură. Cu această zeamă se spală fetele când este să se ducă la vreo nuntă, la biserică, sau sărbătoarea.

281. Fetele se spală pe față cu zeamă de *alămăie*, amestecată cu *apă*.

282. Se spală pe față cu zeamă de *pelin* fiert înădușit.

92. Picioare, ologeală.

283. Când te dor picioarele, te freci cu *untură de bursuc*.

93. Plămădeală, plămădirea inimii.

284. Descântec :

— Cioc,-

Boc,

Cioc,

Boc.

— Ce ciocănești,

Ce bocănești?

— Nu ciocănesc,

Nu bocănesc,

Inima lui N. o plămădesc.

Cum se plămădește fagurul de miere,

(Curtea-de-Argheș).

Cum se plămădește aluatu'n *căpis-tere*,

Cum se plămădește merele 'n mar,

Cum se plămădește perele 'n par,

Cum se plămădește varza 'n grădină.

Cum se plămădește ou 'n găină,

Așa să se plămădească inima lui N.

Să rămăie curat,

Luminat,

Cum Dumnezeu l-a lăsat.

285. Descântătoarea iea într'o zi trei, pe urmă nouă și apor optzeci și unul de *muguri* verzi din copac și-i pisează într'o covată de făcut pâne. Când începe să-i piseze pe pragul ușii, vine mama copilului cu copilul de mână sau în brațe și întreabă pe descântătoare :

— Ce faci acolo, mătușă,

Ce ciocănezi.

Ce bocănezi ?

Iar descântătoarea îi răspunde de trei ori :

Nu ciocănez,

Nu bocănez,

Inima lui N. o plămădez.

La urmă se amestecă *mugurii* pisați cu *miere*, și se dau copilului (Polovraci).

Plămădirea inimii.

Vezi *Plămădeală*.

94. Plâns.

286. Ca să nu plângă prea tare copilul, mama se duce și fură de undevă o *streamță* în chipul următor: Apucă streamța cu *degetul piciorului* drept, fără ca să fie văzută de cinevă, ridică piciorul înapoi, iea streamța cu *mâna stângă* și o dă dosului. Cu această *cârpă* aprinsă afumă copilul, iar ce rămâne se pune sub *căpătâiul patului*.

287. Tot așa se poate fură un *potlog*; cu el se bate copilul încet peste gură, când plânge. Se poate pune și sub *căpătâiul* copilului.

288. La sfințitul *soarelui* mergi la *coteneța găinilor* și svârlindu-le grăunțe, zici de trei ori :

— Nu vă dau grăunțe; vă dau plânsul lui N. și voi să-mi dați somnul vostru.

289. Il faci pe copil să se uite la 3 *lumini* pe *ferastră*, în trei seri dearândul.

95. Plăscăvițe.

Pron. pop. *plăscăghițe* și *plăscăvițe*, bube în cap. Se fac de către cei ce pun *ciurul* în cap.

190. *Scrum* de *pieptene* *părăsit*, ars și amestecat cu *untură* de porc. Se ung.

191. Se *pălesc*, adică se apasă cu coada *lingurii* înfierbântate.

Plecate.

Vezi *Inimă*.

96. Plesne.

Sunt un fel de bube sau beșici albe întinse, pe cari le fac copiii mici pe limbă și pe cerul gurii. Seamănă cu *zăbalele*. Se fac din pricină că copiii umblă cu *pieptenii* prin gură.

292. Se descântă :

Pieptenele la gură,
Plesnele la c. r. să rămână.

97. Pocitura.

Vezi *Luare*.

Te *pocește* și te *sfredelește* mai ales la *Rusalii*, când e *Sfredelul* sau *Sfredelul Rusaliilor* (Ăjunul *Joi* a *patra*). Ca să te ferești, pui *pelin* sub cap.

În această zi să nu *răzi*, căci rămâi cu gura strâmbă.

Cine muncește la *Oarbele-schioapele* (Lunia de dinaintea *Rusaliilor*), este pocit.

Cine muncește la *Buciumul Rusaliilor* (A opta *Joi*), e pocit.

Nu se lucrează la *Joia mâniașă*, tot pentru aceasta.

Ca să nu te pocească, să te culci înspre *Rusalii* și în seara de *Rusalii* cu *pelin* sub cap, iar a doua zi să-l porți în brâu ¹.

293. Când te pocește și-ți iea o mână ori un picior, să pleci spre răsărit pe drum și să aduni *paiele* pe cari le vei găsi *cruce*. Să aduni nouă cruci. Să pleci spre sfințit, să aduni șapte cruci, spre miazăzi cinci și spre miazănoapte trei. Să le fierbi pe toate cu *apă ne'ncepută* și în apa aceea să te scalzi.

294. Cine e pocit sau luat de *Rusalii*, să se afume cu *pelin* uscat.

98. Prag.

Prag se chiamă partea de sub buric, în dreptul șoldurilor. Ca să nu te doară în prag, să nu mănânci *splină* de porc.

1. Vezi ale mele *Sărbători de vară la Români*, p. 3, 34-7.

99. Pușchèle.

Dacă muști din *pânea* din care au mâncat și *șoarecii*, faci pușchele și *zabale*: Se zice «pușchea pe limbă», când zici ceva nepotrivit.
295. Pușchelele se trec dacă le arzi cu *piatră acră*.

100. Râie.

Când cineva are râie și se duce într'o casă, s'o spună, căci astfel nu se iea de nimeni.

296. Te speli cu *leșie* de *hluji* de *popușoi* ori *ciocani*.

297. Te scalzi în apă fiartă cu *râie broștească*.

298. Se descântă după sfințitul soarelui, la miezul nopții și până a nu răsări soarele. Descântătoarea, fiind cu totul desbrăcată, leagă într'o *petică* neagră: *slănină de scroafă neagră, pucioasă și piatră vânătă* și apoi, cu *mătura*, poartă pe jos, din colțul casei către ușă și dela ușă afară, acea petică.

Afară o lasă până răsare *soarele*, când o strânge pentru leac. Pisează pucioasă și piatră vânătă, amestecă praful cu făină, și cu unsoarea dobândită unge pe râios. După câțva timp, bolnavul se spală cu *leșie de ciocani*.

În timpul cât mână petica afară, descântă:

Jupâneasă
Pucioasă,
Jupâneasă
Minos
Frumos,
Scoate râia dela os,
Din os
În măduvă,
Din măduvă
În carne,
Din carne
În piele,
Din piele

Să pieie,
Să răspeie.
Eu cu mătura oju mătură-o,
Cu gunoiul afară oi da-o,
Porcii a *năsădi*-o,
Găinile a *râcâi*-o,
Cioarele a *cârâi*-o,
Soarele a uscă-o.
N. să rămâie curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-a lăsat,
Ca maică-sa ce l-a născut.

101. Rană, tăietură, sgârietură.

Vezi *Bubă*.

299. La tăietură pui mâna în *apă rece*, până ce stă sângele, apoi te ungi cu *undelemn*, te presări cu *sare* și legi strâns.

300. Tot la tăietură, te speli cu apă rece și peste rană pui *scrum* de *petică* arsă, stânsă cu talpa piciorului.
301. Le acoperi cu frunză de *tutun* pălită.
302. Le acoperi cu frunze de *bobușor*.
303. Legătură cu *nod* de *funie* ars, pisat și amestecat cu *grăsime*.
304. *Corn* de vită ars, pisat și amestecat cu *grăsime*.
305. Pui pe ele *frunze* de *nuc* pisate și amestecate cu *brăileancă*.
306. Pui frunză *pălită* de *calapăr*.
307. Praf de *be.ina-porcului* pui pe ele, ca să stea sângele și să prindă coajă.
308. *Floare* de *cicoare*, plămădită în *undelemn*.

102. Rapănul porcului.

Este o *bubuliță* care pricinuește mare mâncărime. Se capătă din atingere cu *porcii*.

309. Te pui în pielea goală, în patru labe și *grobăiești* ca porcii când umblă după mâncare!

Numai de n'o fi vreo bătaie de joc.

103. Rast.

Vezi *Inimă*.

Când are copilul bårdanul prea mare.

310. Se *bortelește* un *pepene verde*, se bagă în el *pișer* și *tămâie*, se coace bine în foc și când s'a muiat, se unge pe deasupra cu *undelemn* și se pune la pântece.

311. Pui la pântece *pochirnic* fiert; bei și zeamă.

312. Când *taie pânza* din răsboiu, pui copiii bolnavi pe sulul de dinapoi și cât *taie uruiocul*, zici de trei ori:

— Nu taiu pânza, ci tăiu rastul lui N.

104 Răul cel mare, cel rău.

Scuticul copilului să nu-l coși niciodată.

Scuticul copilului să nu-l faci *obială*.

Răul cel rău.

Vezi *Răul cel mare*.

105 Rohii.

Rohii, *rohini* sau *spurcăciuni* sunt niște bube pe cari le fac copiii îndată sau până la patruzeci de zile dela naștere. Sunt mai ales pe cap și pe față. Se întind și se prefac în răni umede și gretoase.

Durerile lăuntrice ale copilului mic, după naștere, se numesc tot *rohii*.

Dacă copilul n'are *rohii*, le are mama.

Se mai nasc și dacă în timpul cât femeia stă pe *paie*, intră în casă un om sau o femeie *necurată*.

313. Cu *roaia* în care s'a spălat *cămeșa* celui necurat, ce a intrat în casă, de se spală copilul, se tămăduiește.

314. *Ou ars*, pisat și amestecat cu *smântână* proaspătă, ca unsoare.

Rohini.

Vezi *Rohii*.

106. Roșată.

Pete roșii pe față și umflătură la cap.

315. Se descântă în curgere de trei săptămâni în zilele de post, înainte de răsăritul *soarelui* și anume: Luni odată, Miercuri de două ori, Vineri de trei ori. Lunia următoare de patru ori și așa mai departe.

Plânge-se N., se văicărește,
Se tânguește,
Pe toate drumurile,
Pe toate cărările,
Pe drum, pe apă,
Ziua și noaptea.
Maica Precesta din cer l-a auzit,
Jos s'a scoborit,

Pe N. l-a întrebat :
Și așa i-a graiit :
— Ce te plângi,
Ce văicărezi ?
Ce tânguești ?
Și te-ai schimbat,
Că fața ți s'a schimbat:
Felul ți s'a schimbat ?

După ce descântătoarea a zis până aici, zice bolnavul după descântătoare :

Prea curată și neprihănită
Maică fecioară,
Pe cale m'am pornit,
Când la mijloc de cale
Roșata m'a întâlnit,
M'a suflat,
M'a *aburit*,
Din creștetul capului

În degetele picioarelor,
În ochi,
În nodul gâtului,
În oasele trupului,
În unghii,
În stinghii,
În încheieturi,
În toate părțile.

Apoi descântătoarea urmează singură :

Nu te mai plânge,
Nu te mai tângui,
Ca Maica leac din cer
Îți va darui.
Putere ți-a dat,
Ingerilor a poruncit,
Ingerilor,
Sfinților,

Și te-or spală,
Te-or curăți,
Cu apa sfințită,
Cu mir miruită,
Și te-a lăsa,
Te-a lumina,
Curat,
Cum Dumnezeu te-a lăsat.

107. Săgetătura.

E un fel de junghiu.

316. Descântec :

Mă sculăi
Luni de dimineață,
Mă spalăi,
Mă închinai,
Pe fereastră mă uităi,
Mă săgetără nouă săgeți
In rădăcinele măsărilor,
Prin creierii capului,
Prin fața obrazului,
Prin sfărul nasului,
Prin albușul ochilor,
Prin auzul urechilor.
Nimenea nu mă vedeă,
Nimenea nu m'auziă,

Numai Maica *Măria*
Sântă-Măria
Din poarta raiului.
— Nu te vaită,
Nu te vaicăară,
Du-te la M¹,
Că ți-a descântă
Cu nouă *bezi*²,
Cu nouă lopeți,
Cu nouă săgeți
Ea ți-a descântă,
Săgetăturile te-or lăsa.
Amin!

Se descântă cu o *săgeată* din cele picate odată cu *trăsnetul* (după cred. pop.; probabil o *săgeată* din vechime), iar în lipsă cu un *cuțit* de găsit, de câte trei ori în trei *prânzuri*: dimineața, de amiaza și sara.

O săgeată din trăsnet o are Antohi Dămian.

108. Șale.

Vezi *Năjit*.

Ca să nu te doară șalele la secere, te scoli în ziua de *Paști* până a nu răsări *soarele* și ridici *căruța* în sus, punând spatele sub *inimă*.

1. Numele descântătoarei.

2. De sigur: *nouă obezi*.

317. Te calcă *ursul*. Cu prilejul venirii Țiganilor ursari prin sate, te întinzi la pământ cu fața în jos și ursul se lasă greu pe spatele tău.

318. Se pisează *cucută*, se îngroașă cu *făină de grâu*, se amestecă cu *oțet* și *untdelemn* și se pune ca legătură la șale.

319. Se pisează *buruienile* ce cresc în paele, rogozul, ciocanii sau șindrila putredă de pe casă, se fac legătură și se pun pe locul ce te doare.

320. *Orz* fiert cu *căpățînă de cățel negru* zdrobită, ca legătură.

321. Cu rădăcină de *mutătoare* furată dela cinevă, pisată și amestecată cu *orz* pisat și *cap de câne* zdrobit, se face legătură.

109. Sânge din nas.

Sânge din nas curge celor *sângeroși* (cari au sânge mult), sau prin *deochiu*.

De-ți curge sânge din nas în *săptămâna mare*, vei fi bolnăvicios peste vară.

322. Îți leagă cinevă trei fire de *păr* din *cap*.

323. Faci cu sfredelul trei *borte* în pragul casei și apoi le astupi bătând în ele *cepuri* (cuie) de lemn.

324. Îți *tragi* (freci) mânilor cu *oțet*.

325. Îți uzi fruntea și tâmplele cu *apă rece*.

326. Îți torni *apă* rece în *moalele* capului.

327. Tragi *oțet* pe nas.

110. Șarpe.

Se crede că în mulți oameni intră *șarpele*, fie mare, când te găsește pe câmp dormind (și de aceasta adesea te feresc *șopârlele*, de care lucru e păcat să le omori), sau intră în copil sub chip de șarpe mic sau oușor, când copiii mănâncă *baraboiu*. Mărindu-se, șarpele roade în inimă și la mațe, aducând dureri mari.

328. Cel ce are șarpe, să mănânce bucate făcute cu carne de *cocostârc* ori *barză*.

329. Se spânzură bolnavul de picioare, cu capul în jos, iar dedesubt, la gură, i se pune un vas cu lapte fierbinte, din care iese aburul mirositor. Șarpele, simțind mirosul laptelui, iese și cade în vasul cu lapte, unde este prins sau moare opărit.

330. Când va intra șarpele într'un om, să prindă o *barză*, s'o taie, să-i scoată inima, s'o fiarbă bine și zeamă să i-o bea (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

111. Scrintitură.

331. Se pune la încheietura scrintită legătură cu *ceapă* pisată și stropită cu *gaz* ori cu *rachiu*.

332. Se freacă scrintitura cu *săpun* ori cu *untdelemn*.

333. Pui legătură făcută cu *lut* dela *prag*, ori dela *rădăcina perjului*.

334. Legătură cu *tărățe de grâu*.

335. Legătură cu zeamă de *urzică moartă* îngroșată cu *făină de popușoiu*.

336. După frecătură cu cele dela No. 331 sau cu *grăsime*, se pune legătură cu *hoz* și *urzică* fiartă.

337. Bolnavul își pune, de pildă, piciorul scrântit pe *pragul* casei, iar o *femeie* care a făcut doi *copii gemeni*, îl calcă la încheietura scrântită cu piciorul și zice de trei ori, la fiecare din cele trei apăsări :

Nici doi copii de gemene,
Nici picior scrântit.

112. Scurtă.

Când ai o bubă la mână ori la picior și obrintește, ori nu se trece curând, faci scurtă, o umflătură subsioară sau la *stinghie*.

338. Dai pe gura cămeșii drumul unui cărbune în jos de trei ori și zici :

Treci scurtă :
Cum te-ajunge,
Cum te frige.

113. Sdrobeală.

Când cineva pică dintr'un pom ori e bătut rău (*sdrobit*) de altul, se fărâmă, se sdrobește în coș.

239. Își pune *lipitori*, ca să-i sugă sângele cel rău.

340. Bea *vin roș*, amestecat cu *sare* multă.

114. Sgârietură.

Vezi *Rană*.

Nu se răghilă în *Sâmbăta ursului* (o săptămână înainte de Florii) (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

115. Slăbăciune.

Unii se nasc cu firi slabe, *slăbănogi*, *bicisnici*. Alții se *inzălesc*, se *coc*, se *inchircesc*, îi apucă *ingâlbejala* și *zălezirea* din pricina bolilor și a năcazurilor. «Se usucă ca scândura», par niște *arătări*, niște *onânii*.

Îți scade puterea când pentru întâia dată vezi primăvara *șarpe* mort.

Când cineva omoară un *șarpe*, e bine să dea în el toți câți se află de față, ca să aibă putere peste an, cum are șarpele de umblă fără picioare.

La *lăsatul secului*, fiecare să mănânce câte un, *ou* ca să fie tot anul gras și rotunjel ca oul.

341. Copiii mici cari nu pot umbla în picioare, se scaldă în apă în care s'au fiert mlădițe de *corn*.

342. Pentru putere și sănătate e bun *rachiul* în care s'a plămădit *vâsc*.

343. Scăldătoare cu *bețe* și *frunze* de *alun*.

344. Scăldătoare cu *frunze* de *plop*.

345. Scăldătoare cu *paie* de *secară*.

346. Scăldătoare cu *boz*.

347. Scăldătoare cu *cătușnică*.

348. Scăldătoare cu *mierea ursului*; pe copii îi face frumoși.

349. Bei *zeamă* de *plăpână*; prinzi putere și trăești mult.

116. Spaimă, spărietură.

350. Te afumi cu *creștineasă*.

351. Te afumi cu *păr de urs*, luat când vin ursarii cu urșii să-i joace prin sate.

352. Te afumi cu *păr* dela *cănele* care, repezindu-se la tine să te muște, te-a speriat, te-a băgat în spaimă.

353. Te afumi cu *avrămască*, pe sub poalele cămeșii.

354. Oamenii în vârstă beau *vin* cu *sare*, până când li se par în lume toate pe dos!

Spărietură.

Vezi *Spaimă*.

117. Splină.

Când pe cineva îl doare splina, se zice că: «i s'a pus splina».

Bărbații să nu mănânce *splină de porc*, că îi doare splina la călărie (din pricina *hurducăelii* calului).

Spurcăciunii.

Vezi *Robii*.

118 Spurcare.

355. Descântec :

Fugi spurcate,
Fugi veninate,
Nu ciupi,
Nu ciocni,
Nu mișcă,
Nu venină,
Inima lui N. nu săgetă.
Să ciupi din dealuri și văi,
Din ape și pârâi,

(Din Polovraci).

Din copaci lungi,
Din vai adânci,
De-acolo să ciupi,
De-acolo să ciocănești,
De-acolo să muști,
De-acolo să veninezi.
Și să lași pe N. curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

119. Strâns.

Când pe copilul mic îl prea *tuhăiești*, i se umflă pieptul și-l doare tot trupul, se îmbolnăvește de strâns; *iese verde*.

Tatăl să nu ție copilul în brațe cu mâinile încleștate, că se îmbolnăvește de strâns (comunic. de d-l. Șt. St. Tuțescu, com. Cătanele, jud. Dolj).

356. Se freacă tot timpul cu *săpun* ori cu *untdelemn* și se descântă :

Buba neagră pe fereastră,
Cere pâne și cu lapte,
Nu dau pâne și cu lapte,
Ci dau strânsul lui N.

357. Copilului mic i se dă să bea ceaiu de *pojărniță* (*sunătoare*) (Bârlad).

Tăietură.

Vezi *Rană*.

358. Sângele se oprește, punând deasupra *cenușă*.
 359. Pui pe deasupra puțină *sare* mărunț pisată, iar peste a-
 ceasta *pojarniță*, plămădită în *untdelemn*.
 360. Atzi un *gălbănuș de ou* și pui pe tăietură.

Treapăd.

Vezi *Inimă*.

120. Trânji.

361. Bei zeamă de *săcară* fiartă.

121. Troană.

Vezi *Boleşniță*.

- Îți vine din răceală ori când treci pe lângă o putoare mare.
 Te doare capul, tușești, îți curg muci. Nasul ți-i roșu și arde.
 362. Tragi pe nas *fum de păr* din coada *mății*.
 363. Bei trei *țigări* de *tutun* la șir și dai fumul pe nas.

122. Tusă.

364. Bei zeamă de *carne de bou*.
 365. Mânânci *grăunțe de popușoiu*, fierte.
 366. Ieai *cele-cinci-degete*.
 367. Ieai *cele-nouă-degete*.
 368. Bei *lapte* cu *untură de găscă*.
 369. Bei *lapte dulce* în care s'a topit *pucioasă*.
 370. Pui și fierbi la un loc *vin alb* cu câteva *alămăi* înțepate,
 ca să iasă zeama din ele. Se bea.
 371. Ceaiul de *tărățe de grâu* potole tusa.
 372. Ceaiu de *floare de teiu*.
 373. Ceaiu de *romăniță*.
 374. Tragi în piept *fum de busuioc* aprins.
 375. Bei zeamă de coajă de *nucă* fiartă.

123. Tusă măgărească.

Vezi *Oficiă* No. 277.

376. Mânânci ouă de broască țestoasă.

124. Tusă neagră.

377. Tai o *coțofană*, o fierbi și zeama o bei (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

378. Prinzi și fierbi o broască țestoasă.

379. Bei lapte de măgăriță.

125. Udmă.

Este o umflătură ce se face la gât, subsioară sau la *stinghii*. Este lungăreață. Când nu dă înapoi și coace, sparge și se tămăduie cu greu.

380. Descântec.

Udmă,
Udmă,
Incalecă pe-o drugă;
Te du la Dunăre
Și bea apă turbure,

Și bea și te satură
Și te suie 'n deal
Și te uită'n vale,
Să crăpi ca o cicoare.

381. Dacă-i coaptă, ca să dea înapoi, legătura se face cu sămânță de *in* și lapte dulce.

382. Dacă nu-i coaptă, ca să dea înapoi, legătura se face cu *scârnă* de câne și *untură de porc*. În legătură se împunge cu un *fus*, răsucind înapoi, adecă altfel ca la tors.

383. Ca să dea înapoi, i se pun ca legătură *cartoafe* fierte și *făcălite*.

384. Iea *păcură* dela tuspătru *roatele carului* cruciș, adecă întâiu dela roata din dreapta de dinainte, apoi dela cea din stânga de dinapoi, dela stânga de dinainte și dela dreapta de dinapoi, la urmă. Cu păcura aceasta și cu un *ou* sau două, faci *scrob*, pe care îl pui ca legătură la udmă.

126. Ulcior.

Sunt buboaie ce se fac la pleoapele ochilor.

Să nu te uți la unul când *iesă* drept dânsul.

Când faci unul, faci nouă.

385. Il *păleşti* (apeşi) cu *găvanul* unei *linguri* încălzit la foc ; aceasta o faci de nouă ori.

386. Il înţepi cu un fir de *orş* luat din *traista calului* (Bârlad).

387. De nouă ori cu un fir de *orş* luat din *baliga calului* (Tecuciu).

388. Cu nouă fire de *orş*, pe cari apoi le dai *peste cap*.

389. De câte nouă ori cu nouă fire de *orş*.

390. Te uiţi în *dobotniţa* cu *păcură*.

391. Te uiţi cum vei putea cu ochiul umflat prin gâtul unui *ulcior* spart.

127. Umflătură.

Vezi *Buboiu*, 68.

392. Legătură cu *crăpuşnic*.

393. Când o ai la gât, prinzi un *guşter*, art. *guşterele* (seamănă cu şarpele, dar are o coloartă galbuie şi capul lat) într'o zi de *Marţi* din luna lui *Marte* şi-l omori între degete. Ii tai capul cu o *pară* (ban vechiu, mărunţ, ascuţit pe margini) bri cu altceva (îi pui de formă un ban după ceafă, ca şi cum l-ai tăia cu dânsul). Acest cap se păstrează şi când cineva se umflă la gât şi nu poate înghiţi, se spală acest cap cu *apă* proaspătă, pe care o bea bolnavul (comunic. de d-l Şt. St. Tuţescu, com. Catanele, jud. Dolj).

394. Rădăcina lungă de *gâtlan* (ce creşte pe locuri gârloase ; seamănă cu o trestie) se pisează şi se pune la umflătură.

395. Scăldători multe şi dese cu *pălămidă seacă*.

396. Când se nasc din pricina înţepăturilor şi tăieturilor, li se pune legătură cu *lapte* fiert şi *ceapă*, îngroşându-le cu miez de *pâne*.

128. Urit.

397. Descântec :

Scârba din mâncare,
Scârba din culcare,
Scârba din băutură,
Din răsăritul soarelui,
Din apusul soarelui,

Din cântatul cocoşului,
Din creierii capului
Din sgârnciurile nasului,
Din vărsatul zoilor,
Din măduva oaselor,

Din fundul urechilor,	Cu mesele întinse,
Dela prânz,	Cu bucatele puse,
De-amează,	Cu făcliele aprinse,
Dela chindie.	Și lasă pe N.
Uritul,	Curat,
Slutul,	Luminat,
Pocitul,	Cum Dumnezeu l-a lăsat,
Du-te la <i>fetele de 'mpărat</i> ,	Curat și frumos,
•Că acolo te așteaptă,	Cum l-a lăsat Hristos.

(Din Polovraci).

129. Urzicare.

Beșicuțe pe piele, ca cele ce se fac atunci când te pișcă urzicile.

398. Te freci cu *boz*.

130. Vătămătură.

399. Legătură cu sămânță de *cânepă* pisată, *ceapă* pisată și câteva *ouă*. Toate acestea se amestecă și se pun la pânțece.

400. Arzi *șepi* sau *carne de ariciu*, le faci praf, le plămădești în *rachiu* și bei.

401. Mănânci bucate pregătite cu carne de *broască țestoasă*.

402. Prăjești într'o moșoaică, fără apă, *ceapă*. O *stângi* cu *otet* tare, o fierbi bine și o amesteci cu *sămânță de cânepă* pisată, o faci turtă, o *brufțuești* cu *gălbănuș de ou* și o pui la pânțece.

403. *Spânțul de munte*, pisat și băut cu *rachiu*, ostoaie *vătămătura*.

404. Imprăștii pe jos *puccioasă*, o aprinzi și te afumi pe sub cămeșă.

405. Arzi *broască cu troacă* în cuptor, scrumul îl pisezi și-l plămădești în *rachiu*; apoi îl bei.

406. Legătură de *otavă* de *cucută* pisată.

407. *Mulătoarea* rasă pe *razătoare* și amestecată cu *gălbănuș de ou*, se face legătură și se pune pe locul unde ține *vătămătura*, spre a o mută în alt loc, unde se poate suferi mai cu ușurință.

131. Vierme.

Bubă ascunsă în lăuntru; mănâncă pân' la os.

408. Se dau bolnavului *fumurile*.

132. Zăbale.

Vezi *pușchêle*.

Se fac la încheieturile buzelor.

Le faci când mănânci cu o *lingură* nespălată, ori când bei apă din *ciutură*, de unde mai înainte a băut un cal.

409. Le bați cu coada *lingurii* (comunic. de J-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

410. Le freci cu *coada mâții*. (Id.).

411. Le freci cu *piatră acră*.

V I T E.

1. Albeață.

412. Se suflă vitelor în ochi, cu o țevie de trestie, *scoică arsă* și pisată.

2. Boală.

413. Porcilor li se dă să mănânce zeamă de *curcubețică* fiartă și îngroșată cu *tărățe de popușoi*.

414. Li se pune *funingănă* în teica de unde beau apă.

415. Tot acolo se pune *sgură* dela foaia Țiganului (turta de clisă, ce-o pune la lemnul foii, când s'apucă de lucru; prin foc se preface în *sgură*).

3. Brâncă.

416. Li se toarnă porcilor în teică zeamă fiartă de *brândușă*.

417. Tot astfel zeamă de *brâncă* fiartă.

418. Torni în teica porcilor *tărățe* muiate în zeama în care s'a spălat și curățit o *știucă*.

4. Căpiață.

Să nu faci seara *ghem*, căci cum învălui așa pe ghem, așa se va învărti *oaia* și va căpia (comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj).

Tot căpiare au și vitele *ducăușe*, cele ce nu trăg seara acasă.

419. Acestora li se dă în mâncare *scaiu* tocat.

Cei răi.

Vezi *Cei răi*, la oameni.

5. Colț de lup.

Vezi *Colț de lup* la oameni.

420. Se pisează *usturoiu*, se descântă și se pune la rană:

Petică,
Petică,
Foi de sus.
Desfă, lupe, ce- ai făcut,
Că te-oiu goni
Cu cai *chilomânești*,
Că te-oiu bate

Cu măciuci chilomânești.
Lupul, de frică și de groază,
Înapoi întorsu-s'a,
Veninul și l-a luat,
Și N. să rămâie curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat.

6. Deochiu.

Mânjilor mici li se leagă la gât un *găvan de lingură* ce a slujit la înroșirea *ouălor* la Paști.

Cailor li se împletește, în coamă ori în coadă, un fir de *lână* roșie.

Vițeilor, iezilor, mieilor li se dau găuri la urechi și li se leagă acolo *canafi* roșii, ca să nu se deoache.

7. Gât.

Când boii trag din greu la jug, când jugul nu-i bine lustruit, pe ploaie ori la boi neînvățați, li se *strică gâtul*, adică se roade și se face rană.

421. Li se unge rana cu *săpun neprefăcut*.

422. Se ung cu *păcură*.

8. Mană.

Când o vacă cu lapte întearcă sau *laptele* i se împuținează, când laptele se întinde ori are o *față* albastră, se zice că mana îi este luată și se caută de mană.

Aceasta se întâmplă prin farmecele dușmanceilor.

Prin *dedeochiu*.

Când trece o *mâță* pe sub vacă.

Se înălăbăstrește când trece o *rândunică* pe sub vacă.

423. *Mutătoarea* uscată și arsă pe vatră, se dă vacilor cu *tărăță*.

424. Când crezi că ți-i luat laptele dela vacă, ducându-te s'o mulgi, zici :

Sovârf,
Sovârf,
Oala cu vârf,

Iar la cine mi-a luat laptele,
Să facă : *spârc!*
Spârc!

425. Descântec :

Maica Domnului s'a sculat,
S'a mâncat,
Pe câmpuri verzi a alergat,
Pe câmpuri de mătăasă,
Ca să fie grasă,
Și frumoasă,
Cu N¹. în cale s'a 'ntâlnit,
—N. ce ești mânăioasă,
N. ce ești întunecoasă,
—Cum n'oiu fi întunecoasă,
Că m'am întâlnit cu farmăcatoare,
Cu *farmăcătorele*,
Cu *datătorele*,
Parul mi l-au sburlit,
Coarnele mi le-au ciuntit,
Ochii mi i-au împainjinit,
Coadă mi-au scurtat,
Laptele mi l-au luat.
De asta, Maică curată,
Preacurată,
Mă vaicărez.
—Nu te mai vaicăară,
Că eu părul ți l-oiu netezi,
Coarnele ți le-oiu adaogi,
Ochii ți i-oiu limpezi,
Coadă ți-oiu lungi,
Și ți-oiu trimete o zână,
Cu Sf. Gheorghe împreună,
Și ți-oiu cătă,
Laptele ți l-oiu află,
Mana ți-oiu da,

Și-oiu cătă pe toate cărările,
Prin toate casele,
Prin toate poienițele,
Prin toate văile,
Prin toate ascunzișurile.
Și Sf. Gheorghe a alergat,
Și-o mană a aflat,
Intr'un fund de beciu înfundat,
Cu nouăzeci și nouă de cercuri cer-
cuită,
Cu nouăzeci și nouă de descânțece
pecetluită.

Și i-a dat Sfântul cu sulița,
Și-a slobozit vaca M²-ei,
Și s'a facut N. mai frumoasă,
Mai *arătoasă*,
Și-a grăit Maica Domnului :
— N.,
N.,
Să nu te mai *boncăluești*;
Să lași pe M. să te mulgă,
Și vițelul să te sugă,
Că Maica Domnului,
Este izvorul laptelui
Și-al tuturor bunătaților,
Dușmanul răutăților.
Leacul dela Maica Domnului,
Că la ea cine aleargă,
Ii întâlnește
Și-l hodinește.

426. Se descântă cu *grebla* într'un vas, în care se pun *tărățe* și trei picături de *ceară*; *tărățele* se dau vacii să le mănânce.

1. Numele vacii.
2. Numele stăpânei vacii.

Luni dimineața,
 N. s'a sculat,
 La păscură a pornit,
 Cu deochiul s'a întâlnit,
 Părul i s'a sburlit,
 Urechile i s'au *ciuciulit*,
 Coarnele s'au ciuntit,
 Ochii i s'au *painjinit*,
 Pofta de mâncare i-a pierit,
 Iarba părea de otravă amară,
 Țâța i s'a sgârcit,
 Ungerul i s'a '*mpietrit*,
 Laptele și untul i-ău pierit,
 Sbieră și se boncăluia,
 Nimeni n'o vedeă,
 Nimeni n'o auziă,
 Fără Maica Domnuțui,

Din poarta răsăritului,
 O vedeă
 Și-o auziă
 Și-o întrebă :
 —N. ce sbieri,
 Ce te boncăluești ?
 Că de geaba sbieri,
 Și te boncăluești,
 Și du-te la M.,
 Că ea cu gura te-a descântă,
 De corn țe-a apucă,
 La fântâna lui Iordan te-a duce ;
 Și ți-a da să bei apă dulce,
 Gustul ți-a veni,
 Ungerul s'o despietroșă,
 Țâța s'a întinde,
 Lapte și unt ai prinde.

Se descântă *Marti*, *Miercuri* și *Joi* cu un *cuțit* ori cu o *sulă* în *tărățe de popușoi*. A patra zi, *Vineri*, se dau *vații* să le mănânce.

9. Vărsare de sânge.

Si nu dai cu nujiaua de *sânger* în vită, că se îmbolnăvește și varsă sânge.

10. Țâțe.

După ce ai muls vaca, să nu te speli în grabă, nici să umbli cu mânilor pe la *foc*, căci crapă țâțele vacii.

Când dă *laptele* în foc, pui *sare* pe locul unde a curs, ca să nu crape țâțele vacii.

11. Trânji.

427. Cailor li se dă să mănânce *secară*.

12. Umflături.

428. Când boii și vacile mănâncă *muștar*, *trifoiu*, *luțernă* și mai ales *otavă* de acestea, se umflă în pânțec și plesnesc. Pentru a le scăpa, li se dă *borș*, se ieau apoi de goană, căci astfel mațele vitelor se *stocesc* și încep să se *cufurească*.

429. Tot astfel : *moare de varză*.
 430. Li se toarnă *păcură* pe gât.
 431. Li se bagă mâna pe gât, ca să gârâie și astfel să iasă *dubul* care le umflă.
 432. Li se suflă cu *mosorul* sub coadă.
 433. Li se toarnă pe gât *usturoiu* pisat cu *rachiu*.
 434. Li se pune *căluș* în gură, ca să stea cu gura căscată și să răsuflă.
 435. Se udă mereu.
 436. Li se pune *lut* rece pe spinare.
 437. La nevoie li se înfige cuțitul între coaste, ca să se desumfle, căci altfel vita *crapă*.

Mai sunt și umflături de picioare, când caii, mai ales, și boii mănâncă prea multe grăunțe. Atunci se zice că le-au «picat grăunțele în picioare».

13. Viermi.

438. Rana cu viermi se oblojește cu *boz*.
 439. Se curăță rana de viermi și se descântă de trei ori :

Câți *popi* în raiu,
 Atâția viermi în rană.

PASERI.

1. Boală.

Paserile și mai ales găinile mor de *boală*, numită și *boala*, *ciurma*, *holera* sau *moartea găinilor*. Li se învinețește creasta și lasă aripele în jos.

Nu se dă *ouă* de împrumut din *cuibar*, că mor găinile de boală.

440. *Mutătoare* fiartă și zeamă vărsată în teica de unde beau găinile apă, mută pe pustiu *boala* lor.

441. Spânzuri vreo câteva *găini* moarte la coteneată, ca să se sperie boala și să se ducă pe pustiu.

442. Pisezi *potmol* și *curcubețică*, torni apă și faci o zeamă pe care o torni în apa din care beau paserile.

443. Le torni *funingină* în apa din teică.

2. Cobe.

Găinile fac un fel de sfârc la limbă și scot un sunet neplăcut, *cobesc*. Când o găină cobește, e semn rău pentru acea casă. Găina se taie, ca să se întorcă cobitul spre pieirea ei.

444. Cine-i meșter, îi scoate cobe.

GLOSAR ȘI INDICE.

A.

Aburii, v. a-, 46, 58.
ac, s. 12.
acritură, s. 51.
adăpă, v. a- (a otrăvi), 9.
adăpare, s. 9, 10, 28.
adăpat, s. 9, 10.
aduce, v. a-, 37.
aghiasmă, s. 40.
ajun, s. -ul Crăciunului, 20; -ul Bobotezei, 20.
alămâie, s. 23, 50, 52, 64; zeamă de-, 14.
albeață, s. 10, 52, 69.
aliior, s. 33, 37.
alun, s. 48, 49; băț de-, 62; frunză de-, 62.
amorteală, *amortire*, s. 26; -capului, 10; -mâinii, 10.
andreă, s. -lele gâtului, 10.
antonică, s. 21, 37.
apă, s. 1, 9, 12, 14, 16, 17, 26, 27, 33, 39, 48, 50, 53, 56, 66; -mare 4); -ne'ncepută, 11, 12, 14, 15, 26, 29, 30, 34, 35, 38, 44, 48, 49, 55.
Apilo? 18.
aplecate, s. pl. 10.
aprintere, s. -din rachiu, 11; -la mațe, 11.
apucă, v. a-, 33.
aramă, s. pară de-, 48.
arătare, s. 62.

arătos, adj. 71.
argint, s. 20, 29, 30, 31, 32, 37, 49.
ariciu, s. țep sau carne de-, 67; untură de-, 17.
arin, s. 24.
Armean, s. 18.
arșinel, s. plantă.
arșiță, s. 11, 33.
arsură, s. 12, 35, 52.
aruncătură, s. 16.
aur, s. 43.
avrămască, 62.

B.

Babă, s. 26.
băghuțe, s. pl. 12.
bălegă, s. 52; -de bou, 41, 49; -de cal, 11, 15, 18, 26, 33; 34; fum de- de bou, 49.
ban, s. 10.
baraboiu, s. 60.
bărbier, s. 37.
bârdan, s. 38.
bariz, s. 21.
bârtă, s. 38.
barză, s. 34, 60.
băț, s. -de alun, 62.
bătătură, s. 13.
băutură, s. 4.
bea, v. a- tutun, 64.
beli, v. a-, 13.
belitură, s. 13, 42.

benchiu, s. 28.
beșică, s. -de cap, 20.
b.șină, s. 51; -porcului (o ciupercă), 57.
b.șinos, adj. 51.
bicisnic, adj. 62.
biciu, s. 23, 27.
blândă, s. 13.
blastăm, blestem, s. 2; a se lipi -ul de cinevă, 2.
boală, s. 1, 2, 14, 69; -cânească, 14; -găinilor, 74; -grabnică, 14; -grea, 15; -lumească, 15.
Bobotează, s. 49; ajunul -ci, 20.
bobușor, s. 57.
bojog, s. (plămân) 11.
bolășniță, s. 3, 15, 64.
boli, a-, 14.
boncăluș, v. a se-, 71.
borș, s. 9, 24, 37, 38, 42, 48, 72.
bortă, s. 60.
borteli, v. a- 57.
boș, s. boașe de cal, 15, 16; lășă-tură în-, 16.
botura? 5.
bou, s. balegă de-, 41, 49; carne de-, 64; coarnele hoilor, 19.
boz, s. 32, 49, 51, 52, 61, 62, 67, 73.
brăileancă, s. 57.
brâncă, s. 16, 69.
brândușă, s. 16, 69.
broască, s. 50; țestoasă, 65, 67 = -cu troacă, 67; ou de-țestoasă, 65.
bruftuș, v. a- 67; a ocări.
brustur(e), s. 32, 33, 37.
bubă, s. 16, 56; a-, 17; -inimii, 19; -rea, 20; -e dulci, 13; burete de-rea, 19.
buboiu, s. 20, 66.
bubuliță, s. 57.
buc, s. 38.
Bucium, s. -ul Rusaliilor, 55.
bujor, s. 45.
Bune, s. pl. 30.
burbonică, s. (dim. dela burboană), 49.
burcă, s. 39.

burete, s. -de bubă rea, 20.
burniță, s. ceață deasă care a-proape cerne.
buruiiană, s. 60; -smeului, 51.
bursuc, s. untură de-, 53,
busuioac, 17, 30, 64.

C.

C.câce, adj. 51.
c.c.âcea, s. 51.
c.căcios, adj. 51.
căciuli, v. a se- 72.
cal, s. balegă de- 11, 15, 18, 26, 34, 66; boașe de-, 15; falcă de- 32; traistă de-, 14, 66; ud de -negru, 43; sacna -ului, 47.
câlți, s. pl. 41
căluș, s. 73.
câmeșă, s. 58.
camfură, s. 13.
canaf, s. 70.
cance, s. cange.
câne, s. 47; cap de-, 60; scârnă de-, 65; păr de-, 48; -turbat, 48.
cânepă, s. 39, 49, 67; mânășă de-, 23.
canon, s. 48.
cap, s. 21; amortire de-, 10 huală de-, 37; -de câne, 60.
căpătăiu, s. -de pat, 54.
căpățină, s. -de cățel negru, 60.
căpială, s. 69.
capră, s. 1; păr de-, 14.
căpușă, s. 69.
car, s. roată de-, 65.
cărămidă, s. 38, 39.
cărbune, s. 11, 16, 29, 32, 50, 53.
cărcăiag, s. 48.
cărmuz, s. 25.
carne, s -vie, 12; -de bou, 64; -de ariciu, 67.
cărpă, s. 21, 54.
cărțiță, s. 11.
cartoafă, s. 21, 32, 65.
caș, s. 21.
câscat, s. 27.

castravete, s. 21, 39.
câțel, s. -de usturoiu, 44, 53; că-
 pățină de-negru, 60.
cățușnică, s. 62.
căuță, v. a- (a îngriji de un bol-
 nav), 45.
ceapă, s. 13, 32, 35, 38, 39, 61, 66,
 67; lapte de-, 50.
ceară, s. 22, 26, 71, lumânare de-,
 22.
ceas, s. -rău, 1, 22, 43; -rău cu li-
 pitură, 23.
cei-răi, s. pl. 24, 70.
cele-cinci-degete, s. pl. 64.
cele-șase-degete, s. pl. 64.
cel-pierit, s. 19, 24,
cel-rău, s. 57.
cenușă, s. 12, 38, 53, 64.
cep, s. 60.
cerb, coarnele -ului, 19.
cercal? 28.
cercel, s. 2.
cerne, v. a-, vezi : *burniță*.
cetlău, s. 21.
cetlui, v. a-, 21.
chelbe, s. 25.
chelbos, adj. s. 25; *chelbosului*
 chitie de mărăgăritar îi trebuie!
chiaraud, adj. năuc, năucit.
chicuș, s. 25; și : *pleșcuială*, mită.
chilomănesc, adj.? 70.
chinovar, s. 13.
chișleag, s. 37, 39.
chișotcă, s. 51.
chitie, s. vezi *chelbos*.
Ciandalina, s. 36.
cicoare, s. flori de-, 57,
cimbru, s. 9.
ciocan, s. 57.
ciotura, ? 5.
cireadă, s. 34.
ciumă, s. 13, 25; -găinilor, 74.
ciur, s. 17, 52, 54.
ciută, s. 32.
ciutură, s. 68.
clăbuc, s. -de săpun, 10, 35.
cleiu, -de ureche, 40; -de plop, 46.

clește, s. 41.
clopot, s. limbă de-, 51.
coace, v. a- (despre o hoală) 35;
 (despre o bubă), 52.
coadă, s. -de mătă, 68.
cobe, s. 74.
cobî, v. a-, 74.
cociarvă, s. 41.
coclauri, s. pl. 26, 44 (pustietăți).
cocostârc, s. 51, 60.
cofă, s. 21.
colind, s. 49.
colț, s. -de lup, 25, 70.
copil, s. 32; -de gemene, 61.
copt, adj. 17; asta pică de coaptă
 (ce este!) = asta-i de necrezut!
coptură, s. 17, 40.
coriu, s. 25.
corochișniță, s. 48.
corosgnelniță, s. 48.
corn, s. 57, 92; coarnele boilor,
 19; coarnele cerbilor, 19.
coș, s. 21 (toracele).
cosiță, s. 43.
cositor, s. 21.
cotârcă, s. 25, 37.
coteneată, s. 54.
coțofană, s. 65.
crăcan, s. 48.
Crăciun, s. ajunul -ului, 20.
Crăiasă, s. 26.
crăiță, s. 41.
crap, s. beșică de-, 20.
crăpă, v. a-, 73.
crăpătură, s. 25.
crăpușnic, s. 66.
creștineasă, s. 62.
cruce, s. 1, 40, 55.
cucută, s. 60, 67.
cudalb, adj. (cu *coada albă*), 31, 48-
cufuri, a se-, 72.
cuib, s. -de rândunică, 12.
cuibar, s. 74.
cuptor, s. 50.
c.r., s. c.r.-de-găină, s. 50.
curcubetică, s. 35, 69, 74.
cuțit, s. 12, 22, 38, 44, 45, 51, 59, 72-

cuțită, v. a- (a înjunghia în trup), 19.
cuzniță, s. 50.

D.

Da. v. a- (a otrăvi) 9; a- înapoi (despre bube) (a se desumflă, a pieri) 20; a- țăță (a alăptă, a mânca), 42; a- peste cap (cevă) (a arunca), 66.
dălac, s. 17, 26.
dălăciță, s. 26.
dambă, s. 26, 44.
dare, s. 52.
dărmòzie, s. 11.
dat, s. 9, 28.
dătătură, s. 71.
de-dânsele, s. 26.
dedeochiu, s. (din : *de deochiu* ; se aude : „l-a pocit prin *dedeochiu*“ și „prin *deochiu*“) 20, 70.
degerătură, s. 28, 53.
deget, s. 17, 54.
deochetoare, s. 31.
deochetor, s. 31.
deocheturoaică, s. 31.
deochiu, s. 28, 48, 45, 60, 70.
dermeli, v. a-, a îmblânzi.
descântec, s. 4.
doftor, s. 6.
doftorie, s. 6.
dòldora, adv. 5, plin pe dinafară (murdar, umplut) și pe dinăuntru (sătul) : „cu straiiele *doldora* de tină“, „cu bårdanul *doldora* de pepene“.
dohòtniță, s. -cu păcură, 66.
dragoste, s. 14.
drege, v. a- (bucate), 13, a le da un gust bun prin adăugare de ceva : „dreg borșul cu ou“.
dròpică, s. 32.
ducăreț, adj. 47.
ducas, adj. 47.
ducă se-pe-pustiu, s. 32, 44.
ducător, adj. 47.

ducăuș, adj. 69.

duce, v. a se- afară, 39 = a se-drept sine, 39.

dùgleș, adj. zăcas, lenos.

duh, s. 73 (tărie : *duh de hrean*, *duh de ceapă*) ; -necurat, 1.

duhoare, s. 11.

dulce, adj. de- = de fruct = de popă, 20.

Duminecă, s. 22 ; -mare, 12.

dușcă, s. 15.

F.

Făcăleț, s. 65.

făcălui, v. a-, 32.

făină, s. 51 ; -de popușoi, 16, 36, 37, 39, 41, 61 ; -de grâu, 19, 23, 39, 41, 60.

falcă, s. -de cal, 32.

fălcăriță, s. 32.

fărmăcătură, s. 71.

farmec, s. 2, 5, 41.

fasolă, s. 38.

fată, s. 19, 32, 70.

femeie, s. 61 ; -fugită dela bărbat, 33.

fereastră, s. 54.

Fete, s. pl. -țe împăratului, 77.

fier, s. 52.

fierbințeală, s. 11, 37.

floare, s. -de cicoară, 57 ; -soare-lui, 21, 34, 46 ; -de salcâm, 52 ; -de trandafir, 21, 39 ; -de teiu, 64 ; zeamă de -i, 53.

Florii, s. pl. 35.

foarfece, s. 22.

foc, s. 72.

focșoare, s. pl. 35.

foloștimă, s. 28, frunză de varză, murată (v. acră) ; prin asemănare și : fulg mare de omăt = obială („ninge cu obiele“).

forfecă, v. a-, 22, 37 (rupe bucățele-bucățele)

frecătură, s. 4.

frig, s. 51.

frigare, s. 11.
friguri, s. pl. 33; -grele, 34.
friptură, s. 12, 35.
frunză, s. -de nuc, 11, 57; -de teiu, 12; -de plop, 62; -de alun, 62; -de varză acră, 12.
fucsui, v. a-: când în capătul unei funii, trebuie să se facă un ochiu sau laț, vițele funiei se împletesc cu funia într'un anumit fel; această împletire se numește *fucsuială*.
fum, s. 45, 64, 68; -de balebă, 49; -de őrzică, 52.
funie, s. 51; nod de-, 57.
funingănă, *funingină*, *funingine*, *funigănă*, *funigine*, s. 17, 28, 69, 74.
furcă, s. 41.
furdaiu, s. rămășiță de tutun care nu se poate păuși.
furnică, s.: moșinoiu de -i 22.
fus, s. 12, 23, 65.

G.

Găină, s. 52, 74; cur-de-găină, 53, boala, ciuma, holera, moartea găinilor, 74.
gălbănare, *gălbănare*, s. 35.
gălbănuș, s. -de ou, 12, 38, 41, 64, 67.
gălcă, s. 35.
gândac, s. -de hrean, 32.
Garalii, s. pl. 46.
gârneață, s. 17.
gâscă, s. untură de-, 64.
gășter, s. 36.
gât, s. 70, andrele -ului, 10.
gătlan, s. 66.
gavan, s. 66, 70.
gaz, s. 61.
ghem, s. 69.
ghileală, s. 16.
ghindă, s. 17.
ghizăriu, adj. 17.
Gioi, s.? 17.
giulgiu, s. 27.

grăsime, s. 57, 61; -de porc, 41.
grâu, s. nod de paie de- 12; tărate de- 19, 21, 32, 38, 39, 61, 64; făină de-, 19, 23, 39, 41, 60.
grăunte, *grăunți*, s. -ți de popușoi, 64; à pică grăunte în picioare (la animale), 73.
greață, s. 36.
greblă, s. 71.
greș, s. 49.
greșos, adj. cel care se'ngrețosează (cel căruia i se îngrețosează) de îndată ce vede un lucru greșos, 15; unul care se arată altfel de cum este: „un greșos, un scli-fosit!“
greutate, s. -la inimă, 36, 42.
grohăi, v. a-, 57.
gronzos, adj. 34.
gunoiu, s. 50.
gură, s. miros de-, 47.
gușter, s. 37.

H.

Hac, s. a veni de-, 15.
hârtie, s. -albastră, 41.
heară, s. pl. formă pop. dela *fiare*, 11.
hēstriță, ? 49.
hluj, s. 56.
holeră, s. 3, 25, 33, 38, 42, 43, -găinilor, 74.
hornă, s. 11.
hrean, s. 37, 38, 39; gândac de-, 32.
Hristos, s. 49.
huce, s. pl. 21, 26, 38.
huială, s. -de cap, 37.
huib, s. (monosilab), năuc, chiarand.

I, î.

Iapă, s. Joia iepelor, 35; târgul iepelor, 35.
iarbă, s. -grasă, 34.
Iele, s, pl. 31, 44; luat din-, 26; luatul -lor 44.

ienăci, v. a se-, a se sminți, ului, zăpăci, pierde.

iepure, s. untură de-, 40, 48.

ieși, v. a- afară, 63; a- drept sine, 66.

Peana, s. -Cosânzeana. 45.

îmbodoli, a (se)-. 35.

împărtăși, v. a-, 48.

împietri, v. a-, 72.

in, s. 65.

închirci, v. a-, 62.

încolți, v. a- (despre fiare), 25; și deci l-au încolțit nevoile!

încuiere, s. 38.

inel, s. 2.

îngălbejeală, s. 62.

inger, s. 29.

îngrozat, adj. 43.

inimă, s. și: *stomac*, 9, 10, 23, 38, 55, 57, 59, 64; *buba* -ii. 19. greutate la- 36, 42; -rea, 39; *mâncărime* (*mâncătură*) la-, 45, 46; *plămădeala* (*plămădirea*) inimii, 53, 54.

însuflecăcios, adj. 24.

întâlnitură, s. 1.

întârcat, adj. 28.

întepătură, s. 39.

întîns, s. 9.

întoarce, v. a- (despre o boală) = a veni din nou, 14.

întors, adj. -dela țâță, 28.

întră, v. a- în friguri, 34.

întunerec, s. 1.

inzăli, v. a-, 62.

iote, adv. uite, 26.

ir, s. alifie, 13.

Irodia, s. 27.

isdat, s. 40.

izmă, s. 21, 33, 36.

J.

Jidan, s. 18.

Joi, s. 16, 27, 72; -a iepelor, 35; -a verde, 44; -a a patra, 55; -a mănioasă, 55.

jolfă, s. 39.

junghiu, s. 40; -ul morții, 41.

jupți, v. a-, 13.

jupoială, s. 13, 42.

L.

La, v. a se-, 16.

laghîță, s. 12.

laiu, adj. 51.

lămâie, s. 48; vezi *alămâie*.

lână, s. 27, 70; -neagră, 51.

lapte, s. 9, 12, 17, 33, 35, 37, 64, 65, 66, 70, 72; -de lăptugă, 17; -de ceapă, 50; -de măgăriță, 65; -secat, 42.

lăptugă, s. lapte de-, 17.

lăsat, s. -de sec, 62.

laț, s. vezi *a fucusii*.

laur, s. 50.

legătură, s. 4.

lemn, s. 45.

leoaică, s. 31.

lepădă, v. a- 50.

leș, s. 42.

leșie, s. 16, 56.

leșiore, s. 36, 42.

leșin, s. 36, 42.

lespede, s. 42.

leu, s. 31.

leuștean, s. zeamă de-, 14.

limbă, s. -de clopot, 50.

limbric, s. 42.

limbricarită, s. 42.

limbricarniță, s. 42.

lingoare, s. 37, 42.

lingură, s. 12, 50, 55, 66, 68, 70; -zânei, 23.

lingurice, *lingurică*, s. 42, 43.

lînte, s. 48.

lipi, v. a se- (despre blăstăm), 2.

lipcă, s. a se lipi-, a sta-: „s'a oplotit din toată lumea pe lângă casa mea și-acum stă- (nu pot scăpa de el).

lipitoare, s. 61.

lipitură, s. 43; ceas rău cu-, 22.

Lişaveta, s. Sf.- (maica lui Sf. Ioan), 14.

lostopârniţă, s. 21, 35.

lovitură, s. 44.

lovituros, adj. 44.

luă, v. a-, 1; a- sânge. 37.

luare, s. 26, 44, 45.

luat, s. 26, 44; -de vânt, 44; -de Iele, 44; -din vânt, 45.

lucru, s. -rău, 1.

lumânare, s. -de ceară, 22.

lumânărică, s. 35.

lumină, s. lună, 15; 54.

Luni, s. 22, 23, 33, 44.

luş, s. colţ de-, 25, 70.

luţ, s. 12, 32, 50, 61, 73; -dela rădăcina plopului, 12; -galben, 12

luţernă, s. 72.

M.

Măcriş, s. 28, 50.

mădular, s. 27.

măgar, s. 52.

măgăriţă, s. lapte de-, 65.

Maica Domnului (Precesta, Preacurata, ş. a.) 14, 23, 24, 27, 29, 33, 59, 71.

mălaiu, s. 16, 52.

mamă, s. -pădurii, 45, 51.

mămăliţă, s. 12, 13, 20, 33, 35, 42, 50.

mână, s. 70.

mână, s. -stângă, 54; amorteala (amortirea)-ei, 10.

mâncare, s. 4, 38.

mâncărime, 46; -la inimă, 45, 46.

mâncătură, s. -la inimă, 45, 46.

Măndălina, s. p. 36.

mânzat, s. baljgă de-, 42.

măr, s. 38.

mare, s. 32; spuma -ilor, 19; -a Neagră, 22.

Mărina, s. 46, 49.

mărişi, s. pl. 46.

Marţi, s. 16, 23, 27, 66, 72.

Martie, s. 66.

mărturisă, v. a-, 48.

măseă, s. 6.

măselariţă, s. 46.

maslină, s. sămbure de-, 46.

maslu, s. 15.

măstrăhăt, s. 34.

maţ, s. 35; aprindere la -e, 11.

mâfă, s. 64, 68, 70.

mătanie, *metanie*, s. 15.

mătrăgună, s. 15, 50.

mătreacă, s. 46.

mătrice, s. 47.

mătură, s. 56.

măc-mare? 43.

Miercuri, s. 23, 44, 72.

miere, s. 13, 15, 23, 30, 38, 39, 41, 42, 45, 54; -a ursului, 46.

miez, s. -de pânc, 36, 66.

minos, s. prin localitate se aude *guinos* = *miros*, 56.

Mirese. s. pl. 44.

miros, s. -de gură. 47; -de picioare, 47.

mişeli, v. a se- 26.

moadă, s. pop. dela *modă*, 25.

moale, s. moalele capului (tâmpale), 60.

moară, s. scoc de-, 9.

moare, s. -(zeamă) de varză acră, 73.

moarte, s. junghiul morţii. 41; expresie: cutare na mă slăbeşte cu cerutul. cum nu-l slăbeşte pe om junghiul morţii!; -a găinilor, 74, nume ce se dă şi celor firavi.

mocirlă, s. 12.

morcov, s. 42.

mormânt, s. 34.

moroaică, s. 31.

morozi, s. 31.

mort, s. a lăia calea unui-, 10.

moşinoiu, s. -de furnici, 23.

moşoaică, 12, 46; oală mijlocie între oală şi ulciă.

mosor, s. 73.

motodân, adj. postălău, „dela ţară“.

motofălcă, s. 37.

muche, s. -de topor, 11.
mugur, s. 54.
mușcătură, s. 47.
muștar, s. 72.
mut, adj. 34.
mutătoare, 33, 34, 60, 69, 71, 74.

N.

Năduf, s. 11.
năjit, s. 17, 49, 59.
năjiță, s. 11.
nalbă, s. 35.
năpărcă, s. 36.
năroiu, s. 12.
nas, s. 60.
năsădi, v. a- 56.
naștere, s. 50.
nebumeală, s. 50.
necurat, adj. 58.
neg, s. 50.
negel, s. 50.
negreață, s. -trupului, 50.
nepristan, adv. neapărat: „vine-o sărbătorică, fie ea cât de mică, el nepristan trebuie să se aplece la biserică!”
nepuțincios, adj. 51.
nepuțință, s. 51.
nerăsuflat, adv. pe-, 48, 49.
nevăstuică, s. 48.
noapte, s. miez de-, 1.
nod, s. -de paie de grâu, 12; -de funie, 57.
noi, num. nouă, 13, 38.
noroc, s. 4.
nuc, s. frunze de-, 11, 57; vână de-, 33.
nucă, s. 17, 38, 64.

O.

Oaie, s. 69; scu de-, 26, 32.
Oarbele șchioapele, s. pl. 55.
obială, s. 44, 57.
oblojală, s. 4.
obloji, v. a-, 24, 28.
obrințeală, s. 51.
obrintire, s. 51.

ochiu, s. 52; ochi negri, 28; o-
chiuri, 29; vezi a fucsui.
oftică, s. 52.
oftigă, s. 52.
oleandru, s. 33.
ologeală, s. 27, 52, 53.
om, s. scârnă de-, 33.
omidă, s. 49.
omini, s. a se-, 39.
onănie, s. 62.
opăreală, s. 12, 52.
opinti, s. a-, cu înțeles de a porni cu silă, a se opinti, 27.
orbeală, s. 10, 52.
orz, s. 36, 60, 66.
os, s. -de șarpe, 52.
osânză, s. grăsimi lăuntrică la animale; despre omeni, în glumă, 13: are- = e cu- = e cu său = e bogat.
otavă, s. 72.
oțet, s. 13, 21, 32, 36, 38, 39, 41, 42, 61, 67.
otravă, s. 67.
otrăvi, v. a-, 9; a se- = a ieși cu scaunul (în batjocură).
otrăvire, s. 9, 52.
ou, s. 34, 42, 58, 65, 70, 79; gălbănuș de- 12, 38, 41, 64, 67; -de broască țestoasă, 65.

P.

Păcură, s. 65, 66, 70, 73.
păcurar, s. 51.
păducel, s. 28, 52.
păduche, s. 32.
pădure, s. Mama-pădurii, 45, 51.
păinjină, a- (ochiul), v. 72.
paiu, s. 55, 58; -de secară, 62; nod de paie de grâu, 12.
pălămidă, s. -seacă, 14, 62, 66.
păli, v. a-, 22, 32, 55, 57, 66.
paliciu, s. păhăruș, 23.
palnă, s. -Maicii-Domnului, 15.
pământ, s. 12.
pâne, s. 41, 56; miez de-, 9, 17, 36.
pântece, s. 38.

pânticăraie, s. 38, 53.
pânză, s. a tăia, 57.
păpuși, v. a-, vezi *furdaiu*.
pâr, s. 22, 60, 64; peri-răi 10; -de capră, 14; -de câne, 48, 62; -de urs, 62.
pară, s. 10, 24, 47, 66; -de ari-ciu, 48.
Paraiete, s. pl. para-Iele, 26.
Paraleie, s. pl. = Paraiete, după *paraleu*, 26.
paros, adj. 18.
păsat, s. 12, 16, 48.
Paști, s. pl. 59.
pat, s. căpătăiu de-, 54.
pată, s. 53.
pătrunjel, s. 42.
patruzeci-de-picioare, s. 54.
pecingene, s. 53.
pele, s. 33, 31, 37, 38, 55.
perj, s. rădăcină de-, 61.
perjă, s. 16, 20.
petică, s. 20, 56, 57.
piatră, s. grindină 1, 20, 24; -acără, 39, 42, 56, 68; -vânăta, 56.
picior, s. 52, 53, 54; miros de picioare, 47; a pică grăunțele în picioare (unei vite), 73.
piele, s. 48.
pieptene, s. scrum de-părăsit, 55.
pierde, v. a-, (a lepădă).
pierit, adj. schimbat la față, 43: „I-am văzut tocmai azi, dar eră așa de pierit, încât mai să nu-l cunosc”.
piersică, s. 17.
pietricică, s. 12.
pișer, s. 19, 23, 57; -roș, 41; -negru, 41.
pișotcă, s. 51.
piștrice, s. pl. poate dela *piștru*.
plămădeală, s. -inimii, 53.
plămădi, v. a-, a pune un corp într-un lichid (rachiu, untdelemn, oțet) spre a i se dizolvă substanțe de ale sale în acel lichid, 13.

plămădire, s. -a inimii, 53.
plâns, s. 54.
plăpână, s. 62.
plăscăghiță, s. 54.
plăscăviță, s. 54.
pleaftură, s. 50.
plecate, s. pl. 38, 55.
plesne, s. pl. 55.
plop, s. lut dela rădăcina -ului 12; cleiu de-, 46.
plug, s. 49.
poală, s. 50.
poamă, s. 50; -neagră, 16.
pocăni, s. a-, 24.
pochi, s. pl. curelele legate de șea, ce trec pe sub coada calului, și țin șeaua să nu fugă pe gâtul calului.
pojarniță, s. 63, 64.
popă, s. 19, 32, 50, 73.
popușoi, s. 42; făină de-, 16, 35, 39, 41, 61; grăunțe de-, 64; tă-râte de- 69, 72.
porc, s. 57; rapănul porcului, 16, 57; untură (grăsime) de-, 32, 41, 55, 65; b.șina-porcului, 57.
porumbèle, s. pl. 36.
potlog, s. 54.
potmol, s. 74.
prag, s. 11, 55, 61.
prăji, v. a-, 32.
prânz, s. 59.
prânzișor, s. 18.
presără, v. a-, 16, 20, 36, 41.
prinde, v. a-, 33.
pucioasă, s. 57, 64, 67.
pudră, s. 13.
pușchea, 56, 68; când cineva spune altuia un lucru pe care întâiu n'ar dori să-l vadă înfăptuit, îi răspunde: „pușchea pe limbă-ți!”
pustiu, s. ducă-se-pe-pustiu, 44.

R.

Răceală, s. 40.
Rachiu, s. 9, 23, 25, 30, 32, 33, 35,

37, 39, 50, 51, 61, 62, 67, 73; a-
prindere din-, 11.
răcilă, s. meteahnă, urmă de boală veche.
râde, v. a-, 55.
rădăcină, s. -de perj, 61.
râie, s. -broștească, 56.
rămășag, s. 11.
rână, s. 16, 62, 64.
rândunică, s. 71; cuib de-, 11.
rânză, s. stomac la păsări și numai în glumă se zice și la cel de om, 13, 50.
rapăn, s. -ul-porcului, 16¹, 57.
răsad, s. -(sămânță) de varză, 9.
răsări, v. a- din somn (a tresări), 22, 43; un copil mai *răsărit*, mai *șpălătel*, curat și deștept.
răspintenc, s. 22, 31.
rast, s. 57.
răsuflă, v. a se-, 49.
rătos, adj. 19; fig.: obraznic, *țâfnos*, îndrăzneț.
râu, s. -l-cel-mare, 57.
râvnitoare, s. 31.
râvnitor, s. 31.
răzui, v. a-, 33.
ridiche, s. 23, 42.
roată, s. -de car, 65.
rohiu, s. pl. 58, 63.
rohini, s. 58.
romăniță, s. 34, 51, 64.
roș, adj. 51.
roșată, s. 58.
roșcovă, s. 43, 50.
rosură, s. 51.
rouă, s. 20, 22, 34, 56.
rug, s. -alb, 27.
Rusalii, s. pl. 55; Sfiredelul -lor, 55; Buciumul -lor, 55.

S, Ș.

Sacnă, s. -calului, 47.
săgeată, s. 59.

săgetătură, s. 59.
salamură, s. 50.
salcâm, s. floare de-, 52.
salcie, s. 29, 30, 34, 49.
șale, s. pl. 49, 59.
sâlhuiu, adj. 44.
Sâmbătă, s. 27; -ursului, 62.
sâmbure, s. -de maslină, 46.
sănătate, s. 3.
sânge, s. 60, 61; vărsare de-, 72.
sângeer, s. 72.
sângeros, adj. 60.
Sân-Toader, s. 35.
sânziană, s. 34.
săpăcios, adj. 47.
săptămâna, s. -mare, 60,
săpun, s. 35, 61, 63, 70; clăbuci de-, 10, 30.
sare, s. 72, 20, 34, 41, 42, 56, 61, 62, 64, 72.
șarpăniță, s. 34.
șarpe, s. 48, 49, 60, 62; untură de-, 10; os de-, 52.
șbiciulă, v. a-, *șghihui*, scutură cu putere, 24.
sburătoare, s. 21.
scaiu, s. 69.
scăldătoare, s. 11.
scăldătură, s. 11.
scăpă, v. a se-, 51.
scârci, s. 48.
scârnă, s. -de câne, 65; -de om, 33.
scoc, s. 9.
scoică, s. 69.
scortișoară, s. 50.
scrântitură, s. 61.
scrob, s. 65.
scroafă, s. slănină de-neagră, 56,
scrum, s. 20, 48, 49, 57; -de pieptene părăsit, 55.
scuiptat, *scuiptat*, s. 21.
scumpie, s. 26.
scurtă, s. 61.
scutic, *scutec*, s. 44, 57.

1. La p. 16 în rândul 11 de jos, să se cetească *rapănul-porcului* în loc de *săpunul-porcului*.

sdrobeală, s. 61.
secară, s. 64, 72; paie de-, 62.
secere, s. 26.
secure, s. 19, 32, 44.
seninat, adj. 49.
seu, s. seu (*său*) de oaie, 26, 32;
 -de vită crăpată, 26.
șezut, *șezută*, s. 38, 46.
Sfânt, s. -Haralambie, 44; -Ioan-
 de-toamnă, 16; -Ioan-taie-capul-
 ca-pe-varză, 16; -Petru, 20.
sfârçuș, 43 (sfârce).
sfârșenie, s. 39.
sfeclă, s. 23, 38, 39.
Sfinte, s. pl. 20.
sflichiu, s. 23.
sfrântos, adj. măreț, fudul.
sfredel, s. -ul Rusaliilor, 50.
sfredeli, v. a-, 55.
șgancă, dimin.: *șgancușoura*, s.
 17, 18.
șgârietură, s. 56, 62.
șghiulă, v. a-, 43; vezi *sbiciulă*.
șgură, s. 69.
sită, s. 17.
slăbăciune, s. 62.
slăbănog, adj. 62.
slei, v. a- cositor, 21.
slănină, s. -de scroafă neagră, 56.
slavă, s. înălțime, văzduh, 23.
smântână, s. 26, 58,
smeu, s. buruiiana -lui, 51.
smochină, s. 20.
soare, s. 18, 21, 22, 33, 43, 54, 56,
 58; floarea -lui, 46.
șoarec(e), s. 56.
șoșârlă, s. 60.
șpaimă, s. 62, 63.
șpăimat, adj. înspăimântat, 43.
șpânt, s. 25; -de munte, 67.
șpânz, s. 25.
șpârc! interj. 71.
șpărietură, s. 62, 63.
șpin, s. 33, 40.
șpirt, s. 16.
șplină, s. 55, 63; -de porc, 63.
șprenț, 25; acest nume îl are și

haina numită spențer.
șpiențur, s. 25; idem.
șpumă, s. 20, 22, 43; -de bucate,
 17; spumele mărilor, 19.
șpurcă, v. a-, 21.
șpurcăciune, s. 58, 63.
șpurcare, s. 63.
șpuză, s. 38, 49.
stânge, v. a-, 67.
ștat, s. stat, 6.
Ștefan, s. -Vodă, 41.
ștêghie, *ștevie*, s. 13, 26.
știnghie, s. 61, 65.
știucă, s. 69,
ștrăgă, s. 45.
ștrâns, s. 63.
streamță, s. 54.
ștreșină, s. 20.
ștoci, v. a se-, 72.
ștrica, v. a-, 70.
ștrigoaică, s. 26, 31.
ștrigoii, s. 1, 31.
ștroșși, v. a- (sdrobi, stâlci) 18, 38.
ștușpit, s. 10, 49.
șuflet, s. 51.
sulă, s. 72.
șumuță, v. 28, 29.
șunătoare, 63.

T. Ț.

Tăciune, s. 35.
tăiă, v. a- calea, 70; (a diluă) 50;
 a- pânza, 57.
tăietură, s. 56, 64.
talaș, s. totalitatea sculelor de
 cari are nevoie un cismar, un
 lemnar, ș. a.: „un talaș de cio-
 botărie? apoi, ți-l închipurluești
 și cu o sută, și c'o mie de le-
 ușcani!”
tălnitură, s. în-, 24.
tămăie, s. 13, 23, 40, 41, 46, 57.
tânji, v. a-, 14.
tărăță, s. 69, 71; -e de grâu, 19,
 21, 32, 38, 39, 61, 64; -e de po-
 pușoi, 69, 72.

tarhon, s. 46.
 țarnă, s. țarină, țerină, s. 22, 28, 34.
 țarnăuc, adj. năuc, huiă.
 țartăcuță, țartăguță, s. 35.
 țată, s. 72; lapte de femeie, 10; întors dela- 28; țăța-cățelei, 33; a da- (a alăptă), 42.
 țehlit, adj. ? 43.
 teiu, s. floare de-, 64.
 tele, pr. pentru tale.
 țep, s. 40; -de ariciu, 67.
 țepușă, s. 40.
 tertita, ? 22.
 Țigan, s. 28.
 țigară, s. 64.
 titiri, v. a- ?, 22.
 topor, s. 11.
 trage, v. a- (a se umezi), 13; a -lum, 16, 69.
 traistă, s. -de cal, 14, 66.
 trandafir, s. -negru, 38; floare de-, 21, 39.
 trânji, s. pl. 64, 72.
 trăsnet, s. 59.
 treapăd, s. 37, 38, 64.
 trece, v. a- (despre buce), 17.
 trepădă, v. a-, 12, 32.
 trepădare, s. 38.
 trepădat, s. 38.
 tresări, v. a- din somn, 22.
 trestie, s. 24.
 trifoiu, s. 72.
 troacă, s. broască cu-, 67.
 troci, s. pl. 48.
 troană, s. 15, 64.
 troscot, s. 34, 43.
 trup, s. negreața -ului, s. 50.
 țuhăi, v. a- (purtă, chinul, trudi), 63.
 tun, tunet, s. 1.
 Turc, s. 26, 44.
 turungiu, adj. 17.
 tusă, s. 64; -măgărească, 65; -neagră, 65.
 tutun, s. 41, 46, 57, 64.

U.

Ud, s. 49; -de cal negru, 46.
 udă, v. a se-, 50.
 udmă, s. 65.
 ulcior, s. 65, 66.
 ulm, s. 45.
 umbră, s. 1.
 umflătură, s. 66.
 unchiaș, uncheș, 26.
 unghie, s. 34.
 unt, s. 12, 17.
 untdelemn, s. 9, 17, 23, 35, 42, 48, 56, 57, 60, 61, 63, 64.
 untură, s. -de șarpe, 10; -de ariciu, 17; -de porc, 32, 55; de iepure, 40, 48, 65; -de bursuc, -de găină, 64.
 urche, s. cleiu de-, 40.
 urină, s. ud, 21.
 urit, s. 66.
 urmă, s. 12, 38.
 urmaș, adj. cel din urmă, 32.
 urs, s. 60; Sâmbăta -ului, 62; mie-re, 62; păr de-, 62.
 ureau, s. 57.
 urzică, s. 36, 49, 61; fum de-, 52; -moartă, 61.
 urzicare, s. 67.
 ușa, s. prag de-, 11.
 usturoiu, s. 20, 25, 42, 48, 70, 73; cățel de-, 44, 53.

V.

Vână, s. -de nuc, 33.
 vânt, s. 44; -turbat, 1; -rău, 40, 44; luat din- 44, 45.
 văr, s. -primar, 27.
 vărsare, s. -de sânge, 72.
 vârtute, s. 27.
 varză, s. 21, 28; răsad de-, 9; -acra⁷ 12.
 vâsc, s. 62.
 vătămătură, s. 67.
 vetrice, s. 38, 39.
 vierme, s. 46, 67, 73.

vin, s. 12, 16, 23, 27, 30, 34, 38,
41¹, 51, 61, 62, 64.
Vineri, s. 20, 44, 72.
vită, s. seu de- crăpată, 26.
viță, s. -de vie, 27.
Vodă, 41 ; Ștefan-, 41.
vrajă, s. 5.
vrăjitor, s. 2.

Z.

Zabale, s. pl. 55, 56, 68.

zăhar, s. 20.
zălezire, s. 62.
zălezit, adj. 14.
zână, s. 1, 27.
zăpușală, s. 14.
zărniă, s. 38.
zeamă, s. -de alămâie, 14; -de le-
uștean, 14; -de flori, 53.
zi, s. *ziua-Crucii*, 20, -de sec, 26.
zoaie, s. 58.

. *Notă.* — Deoarece toate boalele sunt trecute în aceste indice, de o tablă a cuprinsului, nu mai este nevoie.

1. La pag. 41, rândul 2, să se cetească *vin roș*, în loc de *vin orăș*.